

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Brno 2008

Martin Hubík

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Institut mezioborových studií Brno

Společné soužití osob homosexuálního zaměření

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:

Doc. PhDr. Jaroslav NEVORÁNEK, Csc.

Vypracoval:

Martin Hubík

Brno 2008

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Společné soužití osob homosexuálního zaměření“ vypracoval samostatně pouze s použitím uvedených informačních zdrojů.

Souhlasím, aby práce byla volně komukoliv a kdykoliv přístupná.

.....

Martin Hubík

Děkuji panu Doc. PhDr. Jaroslavu NEVORÁNKOVI, Csc. za velmi užitečné rady, metodickou pomoc při vypracovávání bakalářské práce a za ochotu, s níž mě přijal na každé konzultaci. Děkuji mé přítelkyni za trpělivost a za dobré rady k dotazníku. Děkuji respondentům za otevřenost s svému dědovi za jazykovou korekturu.

Martin Hubík

Obsah

Úvod	2
1. Homosexualita kolem nás	5
1.1 Homosexualita vs. sexuální orientace většinové populace	5
1.2 Význam jednotlivých pojmů	6
1.2.1 Označení jedinců	11
1.2.2. Jiné sexuální odchylky od většiny	12
1.3 Procentuální zastoupení homosexuálně orientovaných	13
1.3.1. Homosexualita u zvířat	16
1.4 Rozdíly mimo sexuální oblast	16
1.4.1 Fyzické znaky odlišné od většiny	17
1.5 Dílčí závěr	18
2. Vznik homosexuality	19
2.1 Upřednostňování sexuálních projevů u dětí	21
2.2 Sexuální preference u adolescentů	21
2.3 Teorie vzniku homosexuality	22
2.3.1 Teorie dědičnosti	22
2.3.2 Teorie svedení	22
2.3.3 Teorie genetické předurčenosti	22
2.3.4 Teorie vzniku na základě prostředí a výchovy	23
2.3.5 Teorie zdravotní poruchy	23
2.4 Coming out a jeho důležitost	24

2.4.1	Coming out a rodina	26
2.4.2	Vnitřní konflikt jedince, odborná pomoc	27
2.5	Dílčí závěr	28
3.	Dějiny, vývoj vztahu k jedincům se zájmem o stejné pohlaví	29
3.1	Řecko a Řím	29
3.1.1	Teorie předávání zkušeností	29
3.1.2	Celospolečenská nálada	30
3.2.	Středověk	30
3.3	Homosexualita a zdravotnický systém	31
3.4	Homosexualita a zdravotnické klasifikace	33
3.5	Změna sexuální orientace	35
3.6	Léčba homosexuality	37
3.7	Léčebné postupy	39
3.7.1	Hormonální postupy	39
3.7.2	Obecné farmakologické a fyzikální postupy	40
3.7.3	Verbální a racionální terapie	40
3.7.4	Kritika léčby	41
3.8	Přítomnost ve vztahu k homosexuálům	42
3.9.	Názor církve a homosexualita	45
3.9.1	Jednotlivé církve a jejich názory	48

3.9.2	Věřící homosexuál	49
3.10	Jiné země a homosexualita	50
3.11.	Homosexualita v umění	52
3.12	Vztah homosexuality k pedofilii a ke zneužívání dětí	54
3.13	Homofobie	55
3.14	Dílčí závěr	56
4.	Registrované partnerství	58
4.1	Co je to registrované partnerství	58
4.2.	Vývoj zákona, procesy schvalování	58
4.3	Rozdíl mezi registrovaným partnerstvím a manželstvím	61
4.4	Registrované partnerství a církve	62
4.5	Adopce dětí do homosexuálních rodin	63
4.6	Dílčí závěr	67
5.	Dotazník	68
5.1	Výsledky průzkumu	69
5.2	Odpovědi dle pohlaví	70
5.3	Odpovědi dle vzdělání	72

5.4	Odpovědi dle věku	73
5.5	Dílčí závěr	74
	Závěr	76
	Resumé	78
	Anotace	80
	Literatura	81

Úvod

Homosexualita je stále vnímána jako cosi nepatřičného. Aby homosexuální jedinci (gayové a lesby) mohli žít plnohodnotný a bohatý život, je třeba, aby jim byla nápomocna heterosexuální společnost, zejména na principu ryzí křesťanské tolerance¹ Malá informovanost o problému může mít za následek přebírání špatných postojů od druhých lidí bez konfrontace s vlastním rozumem a logikou.

Plně se shoduji s tím, co bylo napsáno již před 5 lety, tedy že princip tolerance považuji i já za nejlepší cestu k tomu, aby nebyla homosexualita vnímána nijak nepatřičně, výrazy s ní spojeny nijak pejorativně a aby byla vnímána jen jako varianta lidské sexuality.

Slovo homosexualita pochází z řeckého slova homo, což v překladu znamená stejný nebo rovný a z latinského sexus, což se překládá jako pohlaví. První známé užití tohoto slova pochází z textu publikovaného anonymně v roce 1869, jehož autorem byl v Rakousku narozený Maďar Karl-Maria Kertbeny (Károly Mária Benkert).

Sexuální orientace většiny z narozených je po narození zaměřena na osoby druhého pohlaví, zároveň se však rodí určité procento lidí, kteří v sexuální oblasti preferují osoby stejného pohlaví. Tato menšinová skupina se pak ocitá v určité společenské náladě a v určitém společenském cítění, které je určeno náboženstvím, dobou, politikou, zvyklostmi. To vše dohromady následně ovlivňuje názory, postoje i chování homosexuální menšiny, což má za následek, že se minoritní skupina reaguje zpět svým chováním a opět ovlivňuje názor společnosti. Jedná se tedy o spojené nádoby, vše souvisí se vším. Pokud si tedy bude společnost schopna uvědomit, že to, jak se chová, se odráží v chování minority zpět k ní, pak věřím, že je vše na dobré cestě k tomu, že díky vzájemné toleranci přestane být téma homosexuality vnímáno tak ostře.

¹ Procházka, I. Coming out, s.5, 2002

A jaká nálada vlastně v ČR převažuje a jaké jsou postoje k homosexualitě? Podobný výzkum s aktuálními daty u nás bohužel z poslední doby neexistuje, považuji za důležité připomenout, že homosexualita není nemoc. Toto tvrzení není jen mým subjektivním názorem, ale opírá se o poznatky moderní humanistické doby, která považuje za hlavní prvky ovlivňující lidskou sexualitu biologické činitele. Tím, že člověk stojí v živočišné říši nejvýše, je i jeho sexualita složitější než u ostatních živočichů. Po vyslechnutí názoru několika jedinců docházím k závěru, že situace ve vnímání homosexuality se především od schválení zákona o registrovaném partnerství před dvěma lety změnila k lepšímu, nebo alespoň minimálně k laxnějšímu vnímání.

Uvědomuji si však zároveň, že vina v pomalém názorovém obratu není jen na straně menšinové, ale že svůj díl odpovědnosti nese i homosexuální část, která se i po změně klimatu stále chová dost uzavřeně a vyjma několika jedinců se nesnaží o šíření myšlenky, že je vše jen jiná podoba sexuality. Domnívám se tedy, že i když zde již dva roky funguje zákon o registrovaném partnerství, stále není informovanost společnosti na takové úrovni, aby nehrál svoji roli strach z neznámého.

Domnívám se, že svoji roli mají i církve a její názory. V podmínkách České republiky se jedná především o církve křesťanskou. Stanovisko církve je všeobecně respektováno a má svoji váhu. Proto si myslím, že česká společnost nebude příliš tolerantní. Tuto myšlenku mi jen potvrzuje stanovisko křesťanské církve, která se při mediální diskusi nad registrovaným partnerstvím stavěla vždy do role tvrdého odpůrce bez možnosti ústupků.

Rád bych touto prací přiblížil téma homosexuality širší veřejnosti, jelikož v souladu s již napsanou hypotézou se domnívám, že neznalost je příčinou mnoha předsudků. Rád bych se podíval na téma homosexuality trochu jinak, více z pohledu „zevnitř“ a z druhé strany. Zároveň bych rád přispěl k větší informovanosti výchovných poradců, sociálních pracovníků a odborné veřejnosti, které se tato práce dostane do ruky. Po jejím přečtení by se měli být schopni orientovat v základní problematice života homosexuálů. Dva roky od napsání bakalářské práce se stále ukazuje, že názor této „většinové“ menšiny není příliš znám, snad krom snahy o adopci dětí u její části.

Ovšem představa, že by i homosexuální jedinci mohli žít život a mít své denní problémy, překážky a vítězství, je stále pro mnoho lidí nepředstavitelná.

Překážkou při zpracovávání práce je mi nedostatek odborné literatury. Vyjma několika statí, které řeší vztah homosexuality k církvím, nejsou publikace zrovna hojné a je zde nutnost vycházet ze starších děl. Vinu dávám i homosexuální komunitě, která svoji průbojnost ukončila po přijetí zákona o registrovaném partnerství. Místo toho, aby pokračovala v nastoleném trendu a marketingově využila své momentální postavení, omezila se pouze na oslavu vítězství zákona, který ji umožňuje dědit. Uzavřenost komunity mi může být překážkou ve výzkumu.

Téma jsem si vybral jednak z důvodu dlouhodobého zájmu o tuto problematiku, za druhé proto, že se jednalo o originální námět, za třetí proto, aby vedoucí mé práce i oponent neusínali nad stále stejnými tématy kriminality a drog, abych si rozšířil své obzory, byl schopen relevantně kritizovat církve a její názory, a v neposlední řadě i proto, abych si sám sobě a své mužské ješitnosti dokázal, že mám na to zpracovat tak kontroverzní téma a správně ho formulovat. Možnost pokračovat ve zpracování i s odstupem dvou let pro mě znamená jedinečnou možnost sledování vývoje.

1. HOMOSEXUALITA KOLEM NÁS

1.1 Homosexualita vs. sexuální orientace většinové populace

Majoritní část populace je orientována heterosexuálně, tedy je výlučně eroticky zaměřená, nebo u nich převládá náklonnost k opačnému pohlaví. Homosexuální lidé pak upřednostňují pohlaví stejné. Této své preference si však nemusí být vždy vědoma. Názory odborníků na bisexualitu, kterou rozumíme přibližně rovnoměrné celoživotní zaměření na obě pohlaví, se liší. Nicméně je jistě méně častá než homosexualita.

Většina lidí se chová celý život v souladu se svojí sexuální orientací a identifikací. U homosexuálů to už nebývá tak jednoduché. Někteří z nich své zaměření nerozpoznají po celý život, mohou se cítit heterosexuálními a také tak žijí. Jiní si sice uvědomují své zaměření, ale nechtějí se s ním smířit a odmítají homosexuální pohlavní styky. Další pak z nejrůznějších důvodů navazují vztahy s oběma pohlavími a hodnotí se sami jako bisexuální, nebo někdy i heterosexuální. Jsou i tací, kteří mají pohlavní styky jen se stejným pohlavím, přesto se nehodnotí jako homosexuální.

Také někteří heterosexuálové mohou mít sexuální vztahy se stejným pohlavím. Bývá to v období pubertálního hledání a experimentování, jako náhražková sexualita při nedostatku vhodnějších partnerů, např. ve vězeních. Někteří to chápou jako určitý doplněk svého pestřejšího života, prostituti se homosexuálně chovají z finančních důvodů, může se výjimečně objevit i krátkodobý citový vztah. Jde zde ale o homosexuální chování, nikoli o homosexuální orientaci.

Homosexualitu nepovažujeme za nemoc ani poruchu, je jedním z možných projevů lidské sexuality. Za zdravotní poruchu je považována jen egodystonní sexuální orientace. Tedy taková, s níž není její nositel smířen a vyrovnán, činí mu psychické problémy. Stejně tak jako mnoho jiných minoritních skupin jsou i homosexuálové vystaveni určitému tlaku a nepochopení majority.

1.2 Význam jednotlivých pojmů

Homosexualita, někdy nazývaná též homosexuální orientace, homosexuální preference, homosexuální zaměření, homosexuální založení, je v lékařském (psychiatrickém) a sexuologickém významu převažující nebo výhradní erotická citlivost (reaktivita) vůči osobám (jedincům) téhož pohlaví¹. Od konce 19. století, kdy tento pojem (nikoliv jím označovaná skutečnost) vznikl, zhruba do třetí čtvrtiny 20. století byla rozhodujícími lékařskými autoritami považována za nemoc nebo poruchu, v současné době ji nejvýznamnější zdravotnické a psychologické instituce považují za vrozenou odlišnost, která není poruchou zdraví.

Homosexuální založení se obvykle projevuje celoživotně v citové, vztahové i genitální rovině. Za příznivých okolností bývá spojeno se schopností vytvářet plnohodnotný citový vztah s osobou nebo osobami téhož pohlaví srovnatelný s citovými vztahy heterosexuálně zaměřených osob různého pohlaví. Za nepříznivých okolností může vést k neurotizaci, asociálnímu způsobu života nebo sebevraždě homosexuálně zaměřené osoby a různým formám společenského odmítání, stigmatizace nebo i k vážnému ohrožení jejího života ze strany společenského okolí.

Slovem *homosexualita* bývají někdy označovány i

- tzv. homosexuální chování, míněn například pohlavní styk mezi osobami stejného pohlaví, často bez ohledu na souvislost s homosexualitou v prvním významu,
- homosexuální identita – označení nebo sebeoznačení nějakého člověka za odlišného kvůli jeho homosexualitě v prvním nebo druhém významu slova, život ve stejnopohlavním párovém vztahu.

Brzek a Pondělíčková uvádějí homosexualitu jako sexuální orientaci na osoby stejného pohlaví, celoživotní, neměnný a nositelem nezapříčiněný a nezvolený, tedy také nezaviněný stav, což se projevuje tím, že dotyčného jedince vzrušují osoby stejného pohlaví.

¹ Zvěřina, J., Lékařská sexuologie. 1. vyd. Praha: Nakladatelství odborné literatury HaH, 1992

Homosexualita se zpravidla projevuje citovou náklonností, intenzivnějším prožíváním nebo potřebou citově významných vztahů k osobám stejného pohlaví, schopností se do nich zamilovat, obvykle též specificky vyšší genitální reaktivitou nebo touhou po fyzické blízkosti nebo orgasmických aktivitách ve vztahu k nim.

Z obvyklé definice homosexuality vyplývá, že homosexuální reaktivita, je-li nedominantní vlastností vedle silnější heterosexuální reaktivity, pod pojem homosexuality nespadá. V jiných teoriích bývá jako homosexualita označena i nedominantní vlastnost, která je například v Kinseyově pojetí v různé míře zastoupena u všech jedinců v populaci, nebo chování a vztahy jen v určitém období života.

Nejběžnějšími typy homosexuality jsou mužská androfilie a ženská gynekoofilie (gynofilie). V teoretickém modelu, který rozlišuje pouze dvě erotická zaměření, tedy pouze sexuální orientaci, bývají pod pojem homosexuality zařazována i pedofilní erotická zaměření na osoby stejného pohlaví. Homosexualita se obvykle klade do protikladu k heterosexualitě, případně též k bisexualitě.

Slovo homosexualita je často (a to i ze strany lékařů nebo gay aktivistů) používáno i v jiném významu, pro tzv. homosexuální chování – například je-li řeč o „zrušení trestnosti homosexuality“. Jako homosexuální chování se obvykle označuje orgasmická aktivita mezi příslušníky stejného pohlaví, a to zpravidla bez ohledu na to, zda je projevem homosexuality jako založení. Někdy jsou za homosexuální chování pokládány i jiné projevy náklonnosti, které jsou v příslušném kulturním prostředí a kontextu považovány za příznak homosexuální identity, například vzájemné soužití, něžnost, fyzická nebo duševní intimita, intenzivní přátelství nebo obdobný vztah apod.

Pojem homosexualita bývá vnímán též jako homosexuální identita, tedy v souvislosti s tím, že dotčená osoba se k tomuto pojmu (konstruktu) buď sama přihlásí, nebo je jím oceňována jakožto odlišná od většiny či od normy a jsou jí tím přiřazeny prezentační stereotypy (konotace), které jsou na pojem navázány. V tomto smyslu homosexualita není vrozená, ale historicky a kulturně podmíněná. Za jiných okolností jsou tytéž psychické dispozice interpretovány v jiných pojmech a kontextech, v důsledku čehož se projevují jiným chováním a jinými společenskými interakcemi. Podobné posuny lze pozorovat také u lidí, kteří se „stanou“ homosexuály (objeví svou homosexualitu) v pozdějším věku nebo kteří se považují za napravené nebo vyléčené z homosexuality.

Homosexuální identita nemusí vždy znamenat ztotožnění se s gay hnutím a jeho prezentačními stereotypy; uvědomění si vlastní homosexuality může být slučitelné i například s egodystonním postojem a vědomým odmítáním homosexuálních vztahů a citů nebo s jejich vědomým uplatňováním v rámci různých jiných typů společenských vztahů (přátelství, mužské spolky atd.), případně s přijetím většinového životního stylu a životem v manželství a rodině.

Výraz homosexualita byl poprvé užit Benkertem roku 1869 pro lásku muže či ženy k osobě stejného pohlaví, čímž mínil nejen citový vztah, ale i schopnost sexuálně reagovat na objekt stejného pohlaví, být jím vzrušen, s tendencí uskutečnit s ním pohlavní styk.

Pondělíček homosexualitou rozumí sklon se sexuálně stýkat s osobami stejného pohlaví a považuje ji za úchylku¹. Jako úchylku ji označoval i Radim Uzel (v současné době ji však považuje za jednu z variant sexuálního života, někdy ji označuje jako odchylku od většinové sexuality).²

Pojem homosexuál v mnoha lidech vyvolává představu, že se jedná jen o sex. Jeden z předsudků předpokládá, že homosexuální muži a ženy mají větší zájem o sex, že jejich pohlavní život je projevem jakési rozmařilosti. Homosexuální vztahy se však podstatně neliší od vztahů mezi mužem a ženou. Jsou stejně plné citů, žárlení, partnerských radostí i konfliktů. Homosexualita ovlivňuje i životní styl, gayové a lesbické ženy se lépe uplatní v některých povoláních a koníčcích, naopak v jiných profesích a sportech se s nimi setkáváme méně často. Většinou nemají v péči děti, mají méně rodinných závazků, a mohou se tedy více projevovat v jiných oblastech společenského života. Homosexuální muži se ujali v mnoha zemích odpovědnosti za preventivní kampaň proti AIDS, kterou zareagovali na smrt svých přátel.

¹ Pondělíček, I. Každopádně sexualita, s. 152

² Uzel, R., Mýty a pověry o sexu, 1. vyd. Praha: Práce, 1990, s. 60

Protože homosexualita se zdaleka netýká jen pohlavního života, prosazují se jiná a vhodnější pojmenování pro tento jev. To pomáhá vyčlenit homosexualitu ze sféry zdravotních poruch a ta se tak stává širší součástí společenského života. Z angličtiny pochází výraz gay (čti gej), který se během několika posledních let stal mezinárodním. Ten může zahrnovat i homosexuální ženy, které se však častěji nazývají lesbami. Než o homosexualitě bývá vhodnější hovořit o homoerotickém zaměření. Tento termín totiž zahrnuje i citovou stránku sexuální orientace.

Výraz třetí pohlaví bývá odmítán, protože chápe homosexuála jako zvláštní druh mezi mužem a ženou. Homosexuál si je však vědom své pohlavní role, kterou zpravidla přijal. Navíc podporuje tento výraz vžitou představu o zženštilých gay mužích a drsných lesbických ženách, která se však týká jen malé části všech homosexuálů. Termíny uranismus, tribadismus a kontrární sexuální orientace považujeme za zastaralé. Sodomie a pederastie pak jsou nejen hanlivé, ale i nepřesné, protože označují i jiné jevy než jen homosexualitu.

Osobně mi připadá jako nejlepší postoj k homosexualitě názor MUDr. Hany Fífkové, která homosexualitu považuje prostě a jednoduše za sexuální orientaci.¹

I nyní po dvou letech slýchávám, že homosexualita není normální. Tento argument ve mně vyvolává silný odpor, protože co je to „normální“? Normalita je obvyklý stav či proces, jinak řečeno to znamená, že existuje nějaká norma, se kterou se tento stav či proces srovnává.²

Dle této definice statické normy je homosexualita nenormální, protože je menšinová, a obvyklá je ve společnosti heterosexuality. Ovšem stejně tak nenormální jsou i jiné menšinové projevy, např. leváctví.

¹ Fífková, H. O sexu s Hankou, 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1998

² Kolektiv autorů. Akademický slovník cizích slov, 1. vyd. Praha: Academia, 1998

Co se týče práva, to nerozlišuje mezi heterosexuálními styky a homosexuálními styky. Oba dva jsou dle práva normální (tedy pokud splňují zákonem dané podmínky - styk je dobrovolný, souhlasný, nesmí způsobovat psychickou ani fyzickou újmu a všichni jedinci musí být starší 15 let. Tolik k sexuálním stykům. Soužití bez souhlasu státu u homosexuálních i jiných osob u nás právo neřeší. V momentě, kdy se dva jedinci rozhodnou žít spolu s výhodami státem uznaného svazku, mohou využít institutu registrovaného partnerství. S hlediska práva je institut registrovaného partnerství nenormální, protože není tak častý jako klasické svatební obřady.

Norma biologická tvrdí, že normální je v sexu to, co vede k reprodukci a, nebo k plození. Z tohoto pohledu se stávají nenormálními neplodné páry, ale gayové i lesbičky jsou reprodukce schopni a jsou tedy normální.

Norma morální je dalším příkladem. V mnoha zemích ji určuje náboženství a de facto vytváří celospolečenskou náladu a utváří postoje vůči menšině.

Dle individuální normy hodnotíme chování druhých ve vztahu k našim aktivitám. Podle této normy se můžeme dívat na homosexualitu jako normální či nenormální v závislosti na tom, zda-li ji praktikujeme, či nikoliv.

Jak je vidět, říci o homosexualitě, že je nenormální je velmi zjednodušené a omezené. Vadí mi i odsuzující nádech slovního spojení nenormální homosexualita. Z osobního hlediska se přikláním k normě pragmatické, podle které je normální to, co přináší duševní a fyzické naplnění.

1.2.1 Označení jedinců

Pro označení homosexuálních jedinců se vžilo anglické slovo *gay* (výslovnost /geɪ/¹), jehož původní význam je veselý, bezstarostný, jásavý, a které zprvu pro sebe homosexuálové užívali sami. Nový význam se v angličtině obecně ujal a slovo bylo jako neutrální označení homosexuála přejato i do jiných jazyků včetně češtiny.

Slovo *gay* obvykle označuje jen homosexuální muže, slovo *homosexuál/homosexuální* sice může zahrnovat obojí pohlaví, častěji se však rovněž užívá jen pro muže. Pro označení žen homosexuální orientace se běžně užívá slovo *lesbička* (od 90. let se šíří i forma *lesba*, dříve vnímaná jako slangová či hanlivá) a *lesbický*. Toto označení souvisí se starověkou řeckou básnířkou Sapphó, která žila v 6. stol. př. Kr. na ostrově Lesbos; v některých jejích básních se objevuje opěvování ženského těla a přátelství mezi ženami. Sapphó byla učitelkou vychovávající především šlechtické dívky, zda byla sama homosexuálního zaměření, není jisté (ukončila život z nešťastné lásky k muži). Pro označení mužské homosexuality se užíval i termín *uranismus*.

S odsuzováním homosexuality v heterosexuální populaci souvisí i různá hanlivá označení pro homosexuály. Poměrně nejméně hanlivé je v češtině přídavné jméno *teplý* a od něj odvozené podstatné jméno *teplouš*. Slovo *teplý* je v tomto významu překladem německého *schwull*, což je varianta přídavného jména *schwüll* znamenající horký, teplý, parný. Původ této metafory je spojen s přeneseným významem slova *schwull* jako tísnivý, obtížný, trapný, v dnešní němčině je však užíváno jako neutrální, a to běžněji než slovo *gay*.

Dalším slovem, více hanlivým, je v češtině podstatné jméno *buzerant*. Slovo je zkomoleninou etnického jména *Bulhar* - původ má v označení středověké křesťanské sekty *bogomilů*, která se rozšířila hodně v Bulharsku a odtud se její příznivci šířili dále do Evropy; *bogomilové* a jejich odnože (např. *kathaři*, tj. *albigenští*, v jižní Francii) byli téměř všude pronásledováni a jako nežádoucí menšinou se jim připisovaly všechny možné neřesti a hříchy, mezi něž patřila i homosexualita (stejněho původu je i v angličtině pro označení homosexuála zastaralé slovo *bugger*).

¹ Dle mezinárodní fonetické abecedy

Souběžně se užívá i mnoho slangových výrazů, zpravidla urážlivých, jako homokláda, řiťopich, hulibrk, kuřbuřt, kvedloš a nespočetně dalších.

V předmoderních dobách, zejména ve středověku a raném novověku, se pro označení homosexuálně se projevujících osob užívalo též slova sodomita, pro pohlavní styk mezi muži sodomie. Tento termín však často označoval i jiné zakázané pohlavní aktivity, například soulož se zvířetem nebo nedovolené formy heterosexuálního pohlavního styku.

Slangový výraz bukvice zřejmě nemá původ doložený – někdy bývá považován za součást hantecu. Může mít souvislost například s Vergiliovými Zpěvy pastýřskými (Bucolica), jejichž idyly se nevyhýbají ani stejnopohlavním citům. („Pastýř Korydón hořel k sličnému Alexidovi, / miláčku svého pána. A naději neměl žádnou. / Jenom chodíval stále do stínu košatých buků / sám a sám tam volal tyhle neladné zpěvy / k horám a lesům, v touze, která zůstala marná.“¹

1.2.2 Jiné sexuální odchylky od většiny

Sexuální identifikace vyjadřuje vnitřní citění a sebehodnocení. Cítíme se buď mužem nebo ženou a také heterosexuálem nebo homosexuálem. Vedle homosexuality a heterosexuality existují i jiné formy sexuální orientace. Např. bisexualita.

Někteří z lidí se cítí bisexuálně orientováni, tedy domnívají se, že je přitahují obě pohlaví a neumí dát přednost buď mužům, nebo ženám. Bisexuální identifikace je častější u žen než u mužů. To zřejmě souvisí s výraznějším psychosociálním a citovým ovlivněním sexuality proti mužskému biologickému pojetí. Dle Brzka a Pondělíčkové je bisexuál člověk, kterého přitahují a vzrušují osoby obou pohlaví přibližně stejně. Dle autorů se tedy jedná o sociosexuální jev a lze na něj nahlížet z hlediska chování nebo z hlediska osobní identifikace.

¹ Vatikán, Kongregace pro katolickou výchovu: Instrukce o kněžství a homosexualitě (4.11.2005)

Brzek a Pondělíčková dále uvádějí, že heterosexuálové posuzují bisexuály jako druh homosexuálů a homosexuálové je posuzují jako jedince, kteří nemají dost odvahy na to, aby přiznali svoji homosexualitu. Přitom bisexuálové jednají a cítí rovnocenně jako homo i heterosexuálové a oboje prožívají rovnocenně.

Další variantou je transsexualita. Transsexuál je člověk s opačnou pohlavní identitou. Tedy cítí a jedná zcela opačně, než je jeho tělesné pohlaví, a přeje si „omyl přírody“ změnit. Jeho sexuální orientace je většinou, ale ne vždy, heterosexuální v souladu s jeho psychickým pohlavím. To znamená, že tělesně žena se cítí mužem, přitahují ji ženy, ale v tomto vztahu se chová jednoznačně jako heterosexuální muž. Někteří transsexuálové v péči sexuologů podstupují přeměnu pohlaví. Existuje i jejich občanské sdružení Transfórum.

Transvestité jsou naopak muži, kteří se v rámci své změněné poruchy pohlavní identity občas převlékají do ženských šatů a částečně tak žijí v ženské roli. Zpravidla je eroticky přitahují ženy a lékařskou pomoc nepotřebují. Sdružují se v tzv. CD/TV (podle cross-dressing / transvestitismus) sekci. Travestie pak není ani diagnóza, pohlavní identita či sexuální orientace. Jedná se o kulturní fenomén, kdy muži, většinou homosexuální, na jevišti imitují ženy - kulturní hvězdy.

1.3 Procentuální zastoupení homosexuálně orientovaných

Určit zastoupení homosexuality v lidské společnosti je velmi složitý úkol, podle některých názorů vědecky nesmyslný. Problémem bývá již metodologické podložení výzkumu. Výzkumy obvykle mohou podchytit výskyt určitých druhů dílčích fyziologických reakcí, chování nebo sebepojetí, které bývají považovány za příznačné pro homosexualitu. Samotná podstata homosexuality běžné kvantitativní vědě dostupná není.

Je třeba nejprve pro potřeby šetření vymezit homosexualitu (přičemž zpravidla bývá omezena srovnatelnost s výzkumy vycházejícími z jiné definice), je třeba také vzít v

potaz nejednoznačný vztah mezi orientací a chováním (příčemž výzkumy mohou zachycovat jen vybrané chování); protože se výzkumy provádějí dotazováním náhodného vzorku populace, roli hraje i ožehavost tématu pro dotázané a v neposlední řadě také jejich sebeuvědomění v oblasti sexuální orientace. Velkou roli také hraje, jak je homosexualita v dané společnosti přijímána. Ze všech těchto příčin plyne, že výsledky průzkumů jsou nejednoznačné, kolísají ve velkém rozmezí od 1 % do 10 % i dále. Vyšší čísla obvykle preferují skupiny a média blízké gay ideologii, nižší čísla skupiny a média blízké protihomosexuální ideologii. Nejčastěji bývají uváděna 4 %, ikonizovaný údaj z Kinseyových zpráv (viz. dále). Vzhledem ke kulturním rozdílům se obvykle přesnější výzkumy zaměřují na Evropu a Severní Ameriku.

První podrobnější výzkum provedl v USA mezi bělošskou populací Alfred Kinsey, výsledky zveřejnil ve dvou zprávách - Sexuální chování muže (z r. 1948) a Sexuální chování ženy (1953). Podle těchto zpráv dosáhlo po dosažení dospělosti 37 % mužů orgasmu s jiným mužem. Kinseyho výzkumy se okamžitě staly předmětem kritiky jak z ideologických, tak z vědeckých pozic.

V roce 2003 provedlo v USA Národní středisko pro výzkum mínění výzkum, podle nějž 4,9 % amerických mužů mělo po 18. roce věku mužského sexuálního partnera, méně než 1 % však mělo výhradně homosexuální styky.

Počítačový dotazník mezi dospívajícími muži ve věku 15–19 let v USA ukázal 5,5 % sexuální aktivity s partnerem téhož pohlaví. Podobné číslo (4,9 %) vykázal průzkum v Nizozemsku, pokud se však připouštěla volnější hlediska (např. kontakt rukama), číslo vzrostlo na 13,4 %.

V roce 1998 se uskutečnil výzkum v Kanadě (Christopher Bagley a Pierre Tremblay), v němž se za homosexuála v nějakém stupni označilo 15,3 % mužů, za výhradně homosexuální 5,9 %.

Národní průzkum zdraví a sociálního života v r. 1992 oznámil výskyt mužské homosexuality v populaci nad 18 let v USA v hodnotě 4,9 %.

V roce 1993 oznámil Institut Alana Guttmachera, že v jeho výzkumu udalo od 1,8 do 2,8 % mužů sexuální kontakt s jiným mužem za posledních 10 let.

Během parlamentních a prezidentských voleb v USA v roce 2004 byli voliči u východů z volebních místností mimo jiné dotazováni na sexuální orientaci. Homosexuální uvedla 4 % dotázaných, mužů i žen, z čehož lze usuzovat, že skutečné číslo je vzhledem k neochotě části tázaných tuto orientaci uvést vyšší.

Každopádně se většina výzkumů shoduje, že počet lidí, kteří měli vícenásobnou sexuální zkušenost s osobou téhož pohlaví, je menší než počet lidí s takovou zkušeností jednorázovou a že počet lidí, kteří měli opakovaně sexuální zkušenost s osobou téhož pohlaví, je větší než počet lidí, kteří se identifikují jako výhradně homosexuálně orientovaní.

Dle údajů z roku 2004 je v České republice na 500 tisíc homosexuálů. Proč se údaje tak různí a nejsou příliš přesné?

Dle Janošové není ještě homosexualita plně prozkoumaná a společnost se nedělí jen na homosexuály a heterosexuály¹. Ani průzkumy, které označují větší část homosexuálů u mužů, nejsou zcela spolehlivé, neboť to může souviset s rozdílným sexuálním zráním.

Dalším možným faktem může být, že ženská homosexualita je méně nápadná, tedy méně napadnutelná ze strany okolního prostředí a v důsledku čehož ženy vyhledávají méně často pomoc sexuologa než muži. Vzhledem k tomu, že ženy jsou méně sexuálně aktivní v heterosexuálních svazcích, často se jejich homosexualita maskuje pod diagnózou sexuálních poruch.

Sexuální orientace není často známa ani vlastnímu nositeli. A v neposlední řadě se může stát, že jedinec se chová jako homosexuál proto, že tím sleduje své cíle (zjistnost), bojí se vlastního selhání nebo má nouzi (vězení).

Svou roli jistě hraje i otevřenost homosexuálů a strach přiznat vlastní orientaci. Nevím, zda-li jste někdy navštívili homosexuální komunitu u nás, ale z osobní zkušenosti mohu říci, že byla takřka vždy velmi izolovaná a uzavřená. Kluby bez oken, hluboko pod zemí, bezpečnostní dveře, vstup až po zazvonění. Na druhou stranu se není co divit,

¹ Janošová, P., *Homosexualita v názorech současné společnosti*. 1. vyd., Praha: UK, Karolinum, 2000

morálka některých lidí je stále proti a obava z napadnutí ať verbálního či fyzického je na místě.

1.3.1 Homosexualita u zvířat

Genitální aktivity mezi zvířaty stejného pohlaví jsou ojediněle doloženy již z konce 18. století. Výzkumy podrobnější a oproštěné od hodnotících soudů se uskutečňovaly až ke konci 20. století. Výsledky novějších výzkumů shrnul v knize *Biological Exuberance* (Biologická nevázanost, 1999) kanadský biolog Bruce Bagemihl. Podle něj byl sexuální styk mezi jedinci téhož pohlaví zjištěn u 471 živočišných druhů, nejvíce u savců (167) a ptáků (132), překvapivě hodně u bezobratlých (125).

Zpočátku panovalo přesvědčení, že homosexuální styky u zvířat jsou (podobně jako někdy u lidí) náhražkové v situaci, kdy nemají možnost se pářit s příslušníkem opačného pohlaví (nejprve totiž byly pozorovány u zvířat v zajetí – například v některých zoologických zahradách v Německu, Japonsku a USA, v některých oceanáriích). Další výzkum ale ukázal, že tomu tak není – například v hejnech hus divokých se vytvářejí stejnopohlavní páry, i když je dostatek volných partnerů opačného pohlaví. U některých druhů se vytvářejí stabilní páry z jedinců téhož pohlaví - třeba u některých druhů racků se samice spáří se samcem, ale pak ho opustí a o mláďata se stará s jinou samicí. Někteří vědci (Janet Mannová a další) takové chování označují za evoluční výhodu, protože zmírňuje vnitrodruhovou agresi v době rozmnožování, při výchově mláďat nebo v jiných citlivých situacích.¹

1.4 Rozdíly mimo sexuální oblast

Je pro mě zajímavé sledovat vnímání homosexuálů ostatními. Z vlastní zkušenosti mohu říci, že jsem snad ještě nepotkal gaye či lesbu, kteří by byli cítit potem, byli špatně oblečeni či upraveni, reakce některých mě však udivují. Tiché šeptání: „Hele, buzna“ přes ignorování až po hlasité projevy a nadávky typu teplouš, rybíz, buzerant,

¹ American Psychological Association: Answers to Your Questions About Sexual Orientation and Homosexuality

čokovoko píchač apod. Přitom je zvláštní, jak jsou tito lidé (možná vzdor společnosti) úspěšní, pracovití a společenšší. Dle serveru volny.cz mají homosexuálně orientovaní Britové pracující na plný úvazek roční příjem zhruba 55 000 euro. Oproti tomu heterosexuální jedinci jen okolo 36 000 euro. Lesby jsou na tom o 8700 euro lépe než jejich kolegyně, na které čeká doma muž.¹

Dle Janošové nelze typizovat univerzálního gaye, tito lidé však častěji než u heterosexuální většiny dbají na svůj vzhled a projevují se někdy až patologickým sledováním vlastního těla a vizáže.²

Jako jistou snahu o začlenění bývá vnímána velká snaha o prosazení se v profesním životě. Touha dokázat, že být jiný neznamena být horší, vede k často nadprůměrným výsledkům. Této snaze nahrává i absence dětí a větší volnost v osobním životě.

Co se týká vnitřního prožívání, homosexuálové se příliš neliší od heterosexuálů. Jejich prožitky a vnímání světa jsou stejné. Důležitou roli však hraje uvědomění si sebe sama jako někoho, kdo je v menšině a ke komu se společnost staví odlišným způsobem. Toto uvědomění může vést k větší kontrole vlastního jednání na veřejnosti a ve snaze potlačit chování a jednání, ve kterém je homosexuální člověk jedinečný, výjimečný a odlišný.

1.4.1 Fyzické znaky odlišné od většiny

V roce 1921 se berlínský lékař Arthur Weil v rámci teorie, že psychické vlastnosti se odrážejí na vnějším vzhledu, pokusil najít tělesné charakteristiky homosexuálů. Objevil, že u homosexuálních mužů jsou boky v poměru k ramenům širší. Tyto závěry byly dalšími výzkumy potvrzeny, jinými naopak vyvráceny. V roce 1961 zkoumal stejnou otázku český sexuolog Kurt Freund na skupině homosexuálních a heterosexuálních mužů a nezjistil mezi nimi podstatné rozdíly s výjimkou většího penisu u homosexuálů. Tento překvapivý závěr potvrdil ještě výzkum amerických sexuologů Anthony F. Bogaerta a S. Hershbergera v roce 1999 (ti skutečnost vysvětlili prenatalními hormonálními vlivy). Americký neuropsycholog James Lindesay v roce

¹ <http://web.volny.cz/clanek/~volny/IDC/46868/> ze dne 30.1.2006

² Janošová, P. Homosexualita v názorech současné společnosti, s. 30

1987 zjistil, že u homosexuálních mužů se častěji vyskytuje levorukost. Americký neurolog Simon LeVay prováděl průzkum, který neodhalil tělesné rozdíly mezi heterosexuály a homosexuály. Americký biolog Terrance Williams v roce 2000 zjistil, že homosexuální muži mají delší prostředník oproti ukazováčku než heterosexuální muži. Koncem 80. let 20. století se začalo i se zkoumáním mozku homosexuálů, výsledky těchto výzkumů (v USA např. Simon LeVay, Roger Gorski) jsou však napadány, protože k výzkumům sloužily mozky osob zemřelých na AIDS, a tato choroba v pozdních stádiích zasahuje mozkovou tkáň.¹

Podobné fyziologické výzkumy u žen se dosud neprováděly.

Ať už se na homosexualitu podíváme z jakékoliv strany, vždy se nám projeví velká svázanost s reakcí okolí. Jak se okolí chová k homosexuálům, tak se oni chovají navenek a toto jejich chování určuje vztah společnosti k nim. Homosexualita není nemoc, ale být homosexuálem není jednoduché. Psychická náročnost spočívá v trvalém tlaku proti tak základní věci, jakou je lidská sexualita. Vedle homosexuality existují i jiné odchylky (bisexualita), jsou však méně časté oproti odhadovaným 5 % homosexuálů. Navenek jsou to normální lidé, kteří však mohou skrývat svoji vnitřní jedinečnost ve strachu z reakce okolí.

1.5. Dílčí závěr

Z výše uvedeného vyplývá, že homosexualita je v moderní době považována za vrozenou a ve většině vyspělých států je přijímána mnohem tolerantněji nežli dříve. Od konce 19. století se již neoznačuje jako úchylka či nemoc, ale jen jako varianta sexuality nebo vrozená odlišnost. Při integraci homosexuálů do společnosti je třeba toleranci a pochopení na obou stranách. Homosexualitou nechápeme jen rozdílný sexuální život, ale kompletní přístup k partnerskému životu a citovým vazbám. Jsem přesvědčen, že podíl a uznání homosexuality ve společnosti přináší větší rozmanitost do sociálních vazeb a posiluje tak celou společnost. Co do tolerance a vůbec celého uchopení tohoto jevu se Česká republika staví na první příčky.

¹ Gerard van den Aardweg: Terapie homosexuality, 2003, pro o. s. Exodus vydalo Hnutí pro život ČR

2. VZNIK HOMOSEXUALITY

Na původ (podstatu) homosexuality existuje několik rozdílných pohledů.

Před rozvojem moderní sexuologie byly v křesťanské kultuře sexuální aktivity mezi muži posuzovány jako dobrovolné rozhodnutí pro hříšné chování nebo jako následek předchozího zhýralého sexuálního života.

I později se někteří psychoanalyticky orientovaní psychologové snažili homosexualitu vysvětlit vlivy rodičů, výchovy a jiných činitelů na člověka v raném období života, například v neúplných rodinách nedostatečnou identifikací s rodičem stejného pohlaví. Této teorii se však přičí jak skutečnost, že mezi lidmi vyrostlými v takto problematických podmínkách není více homosexuálně orientovaných, tak skutečnost, že mnoho homosexuálních mužů a žen vyrostlo v úplných a harmonických rodinách a že mnozí byli vychováni ve stejných podmínkách jako jejich heterosexuální sourozenci.

Na počátku 20. století se objevila hormonální teorie, podle níž je budoucí sexuální orientace jedince dána působením různě vysoké hladiny pohlavních hormonů na zárodek, podobně jako hormony určují pohlaví vznikajícího jedince. Teorie se dělí podle toho, kterým hormonům účinek připisují, a zda za příčinu hormonálního stavu považují genetickou dispozici plodu, nebo některé vnější faktory, například hormonální a psychický stav matky. Německý endokrinolog Günter Dörner ve výzkumech ze 70. let 20. století zjistil, že po podání samčích hormonů kryse v určitém období březosti se část narozených samic chovala homosexuálně, po podání samičích hormonů ve stejném období se homosexuálně chovala část narozených samečků. Dörnerovi, který se domníval, že objevil příčiny vzniku lidské homosexuality, se namítalo, že nelze mechanicky přenášet zjištění o zvířatech na lidi, a také to, že jeho výzkumy nevypovídají nic o prožívání sexuality a že nevylučují genetický vliv na hormonální pochody. Vliv hormonů také stojí v pozadí rozšířené teorie (hypotéza mateřské imunosenzitivity, autorem Ray Blanchard), podle níž s každým dalším dítětem

mužského pohlaví vzrůstá pravděpodobnost porození homosexuálního potomka a statisticky nejpravděpodobnější je, že homosexuální bude nejmladší z bratrů.¹

S rozvojem genetiky po objevu DNA se vynořila i genetická teorie homosexuality. Této teorii nasvědčuje výzkum (1993) amerického molekulárního genetika Deana Hamera, který na chromozomu X homosexuálních mužů popsal část jím označenou jako q28, která podle něj s homosexualitou silně souvisí. Mutace genů této oblasti u žen vede k dřívějšímu rozvinutí menstruace a prodloužení reprodukční doby života. To by dávalo ženám s takovou mutací biologickou výhodu a vysvětlovalo, proč se homosexualita u lidí stále udržuje. Tato teorie však nevysvětluje vznik ženské homosexuality. Některým jiným vědcům se nepodařilo stejnou souvislost mezi zmíněnou částí chromozomu X a homosexualitou nalézt. Na nějakou míru genetických vlivů na vznik homosexuality ukazuje výzkum amerického psychologa Michaela Baileyho a psychiatra Richarda Pillarda, kteří ve svém výzkumném vzorku zjistili, že pokud jedno z jednovaječných dvojčat bylo homosexuální, s pravděpodobností 52 % bylo druhé rovněž homosexuální, a že bratři matek homosexuálních mužů byli třikrát častěji homosexuální než bratři jejich otců.

Jednoznačně se původ (podstatu) homosexuality zatím nepodařilo určit. Za nejpravděpodobnější se považuje nezávislá nebo zřetěžená kombinace genetických příčin a hormonálních vlivů v období těhotenství či krátce po narození. Rozhodující část vědců se nicméně shoduje, že homosexuální orientace je člověku dána ve velmi raném období jeho života a je pak stálá a nezměnitelná.

Vedle biologických teorií homosexuality lze postavit též sociologické teorie, které se zabývají vznikem a vývojem homosexuální identity. Za vznik či původ homosexuality lze považovat kulturní proces, v jehož rámci homosexuální dispozice byly vyčleněny z mnoha škál a kombinací lidských vlastností a z integrity společnosti a ohraničeny tak, aby bylo možno rozdělit společnost na menšinu a většinu.²

¹ American Psychological Association: Answers to Your Questions About Sexual Orientation and Homosexuality – www.apa.org/topics/sbehavioursub1.html

² George Weinberg: Society and the healthy homosexual, New York 1972

2.1 Upřednostňování sexuálních projevů u dětí

Jak známo, dítě vnímá okolní podněty již od velmi mladého věku. Přestože nerozeznává hlasy rodičů, je schopno vycítit atmosféru. Mezi dvanáctým a osmnáctým měsícem si uvědomuje svoji pohlavní příslušnost a začíná probíhat pohlavní identifikace s rodičem stejného pohlaví a komplementace s rodičem pohlaví opačného. Podle Janošové si tak dítě ujasňuje a přijímá svoji životní roli mužskou, nebo ženskou, která se dotváří do druhého roku života a kolem třetího roku je již nezvratná.

Přestože výchova dítěte probíhá v heterosexuálním smyslu, mezi dětmi probíhají různé sexuální hry, které pomáhají k tomu, aby si dítě uvědomilo vlastní sexuální roli nebo aby posílilo svoji pozici ve skupině.

2.2 Sexuální preference u adolescentů

V období puberty a adolescence může docházet k homosexuálním hrám, které však nemusí mít nic společného se sexuální orientací. Příčinou pak může být závist ke kamarádovi, který má již sexuální zkušenosti, případně nedostupnost partnera opačného pohlaví.

Nejčastěji si svou sexuální orientaci uvědomíme v pubertě. To platí zejména u chlapců, u nichž tehdy dochází k bouřlivým hormonálním změnám, které startují jejich sexualitu. Ty se projeví erotickými sny, fantaziemi, zejména při onanii. Přesto mnoho homosexuálních mužů své touhy dokáže potlačit a neuvědomuje si je. Jejich zaměření se pak může projevit až ve zralém věku, když jsou třeba ženatí a otcové rodin. Většina z nich však potom uvádí, že si v důsledku společenských zvyklostí nedovolili své zaměření tehdy připustit. U žen je pozdní rozpoznání v důsledku pomalejšího dozrávání jejich sexuality a charakteru jejich erotických vztahů ještě častější.

Někteří lidé si mohou náklonnost ke stejnému pohlaví uvědomit již v dětství. Stává se, že takový chlapec se platonicky zamiluje do svého učitele, kamaráda či

románového hrdiny podobně jako jeho vrstevníci do dívek a žen. Ovšem to nemusí být rozhodující, protože i heterosexuální chlapci si nacházejí své vzory, muže, kteří jim imponují, a rozeznat v dětském věku erotické cítění od klukovského přátelství je těžké.

2.3 Teorie vzniku homosexuality

Jak je z názvu patrné, jsou to pořád jen teorie. Zatím nám věda nepřinesla žádný stoprocentní důkaz o vzniku homosexuality. Osobně se přikláním k teorii genetické předurčenosti a vlivu v prenatálním období.

2.3.1 Teorie dědičnosti

Dle Janošové je tato teorie málo pravděpodobná, neboť riziko dědičnosti u dětí homosexuálů je jen o něco málo vyšší než u dětí z heterosexuálních párů.¹ Další důvod vidím v malém počtu dětí vychovávaných oficiálně a registrovaně v homosexuálním svazku a oproti tomu počet homosexuálů. Shrnutí: kde by se jich tolik vzalo?

2.3.2 Teorie svedení

Druhá teorie měla své místo v minulosti, dnes je již vyvrácena. Předpokládala, že vliv na utváření sexuální orientace má svedení osobou stejného pohlaví.

2.3.3 Teorie genetické předurčenosti

V roce 1993 byl v časopise Science nazván americký vědec Dean Hamer objevitelem gay genu. Podařilo se mu totiž v Národním ústavu pro výzkum rakoviny dospět k souvislosti mezi homosexualitou a částí DNA v chromozómu X. Svůj vliv má tedy vývoj v prenatálním období. Je zajímavé, že v zárodku má lidské embryo základy obou pohlaví. K diferenciaci dochází asi po 4-5 týdnech. To ještě neurčuje orientaci, ale diferenciaci v pátém až šestém měsíci již ano. Podle této teorie dojde během jednoho

¹ Janošová, P., Homosexualita v názorech současné společnosti, 1. vyd., Praha, UK, Karolinum, 2000

týdne k hormonální nevyváženosti, která má v konečném důsledku vliv na orientaci. Souvislost může být i s jinými faktory v životě matky (kouření, stres, špatná strava, úraz....)

2.3.4 Teorie vzniku na základě prostředí a výchovy

Tato teorie předpokládá, že přibližně do třetího roku života může prostředí ovlivnit orientaci. Z vlivů prostředí vyzdvihuje rodičovské chování, rozdělení rodiny na dominantní matku a slabého otce, silnou fixaci na matku.

2.3.5 Teorie zdravotní poruchy

I v dnešní době se najde několik lidí, kteří si myslí, že homosexualita se dá léčit. I u nás jsou někteří zástupci KDU-ČSL o této teorii přesvědčeni.

Zpočátku se léčilo hormonálně, později se zkoušela léčba na bázi behaviorální, kdy se u pacientů vyvolávaly nepříjemné pocity ve spojení s homosexuálním tématem. Pacienti pak sice zvraceli během léčby, ale heterosexuality se nedostavila. To vedlo ke zrušení léčby a zároveň to dle některých vyvrací teorii o naučené homosexualitě. Pokud se totiž nedá odnaučit, nedá se ani naučit.

Typy léčby byly různé, někdy až drastické. Jako například podávání hormonů během těhotenství, elektrošoky, začátkem 70. let dokonce i podávání LSD. S rozvojem vědy přibýly i pokusy o neurochirurgické odstranění.

Je zřejmé, že teorií je několik a s největší pravděpodobností se na vzniku podílí více činitelů. Dle Hanky Fífkové¹ je homosexualita výsledkem vrozených dispozic a nitroděložního vývoje, k čemuž se přikláním.

Uvědomění si pohlavní role dítětem je utvořeno již po prvním roce života. V období adolescence dochází k sexuálním experimentům a postupnému uvědomování si vlastní sexuální orientace. Potlačení tohoto uvědomění může vést k problémům ve vyšším

¹ Fífková, H. O sexu s Hankou, 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1998

věku. U žen je častější kvůli pomalejšímu pohlavnímu dozrávání. Období tohoto uvědomění se nazývá coming out, prožije ho každý z nás a rozhoduje o dalším uspořádání života. Je náročný na okolí i na samotného člověka. Na vznik samotné homosexuality je mnoho teorií, mezi nimiž se dle dnešních poznatků jeví jako nejvíc pravděpodobná teorie genetické předurčenosti. Naopak jako nejméně pravděpodobná se jeví teorie, která říká, že homosexualitě se dá naučit (teorie prostředí a výchovy).

2.4 Coming out a jeho důležitost

Dle Janošové se jedná, co se týče homosexuální problematiky, o proces, kdy jedinec musí přijmout své odlišné cítění jako základní axiom, z něhož bude nadále vycházet při úvahách o své budoucnosti.¹

Coming out však zažil každý z nás. V širším smyslu se jedná o proces, kdy si jedinec uvědomuje svoji sexualitu a specifika své individuality.

Rozdílné je časové zařazení coming outu u pohlaví. Zatímco muži si svůj coming out „odbudou“ mezi dvanáctým a šestnáctým rokem, u žen je díky pomalejšímu pohlavnímu dozrávání obvyklý až kolem devatenáctého roku. U mužů se může projevat erotickými fantaziemi, u žen pak často stačí jen silný citový vztah k jiné ženě, problémový dlouhotrvající vztah s partnerem anebo svou roli sehraje prostředí, kdy se žena ztotožní s lesbickou kulturou. Janošová srovnává věkové navazování prvního vztahu u homo a heterosexuálních žen. U heterosexuálních dívek je to přibližně osmnáctý rok života, u homosexuálních pak devatenáctý rok.

Pro lepší chápání procesů v coming outu ho můžeme rozdělit na dvě fáze:

1. Zjištění svého zaměření a akceptování tohoto objevu

¹ Janošová, P., Homosexualita v názorech současné společnosti, 1. vyd., Praha: UK, Karolinum, 2000

2. Další uspořádání života, které vychází ze zjištění vlastní orientace

V první fázi si člověk uvědomuje svoji odlišnost, ale nedovede (nebo nechce) ji pojmenovat. Ve druhé fázi si člověk už přizná a umí pojmenovat svoji odlišnost a v neposlední řadě je schopen se o toto zjištění podělit i s druhým člověkem.

Co se týká uspořádání dalšího života, nejprve dojde k navazování prvních vztahů a experimentování v sexuální oblasti, zpravidla následuje tvorba trvalejších vztahů, a na závěr dochází k plnému uvědomění si své role v životě.

Období coming outu se může projevit i v pohlavním životě. Jednak úzkostí a obavami, které vyplývají z přetrvávajících předsudků a mylných názorů o homosexuálech a které do sebe mladý gay v minulosti vstřebal. Patří sem obava z promiskuitního a sexuálně anonymního chování. To se samozřejmě vyskytuje, ale určitě není typické jen pro gay komunitu. Protože se takoví lidé často vracejí na různá místa seznamování, může člověk nabýt dojem, že tak se chovají všichni.

Zhlédnutí několika pornofilmů také může přispět k utvrzení falešných představ o lásce mezi dvěma muži. Ta zdaleka nemusí být tak uniformní, jak ji video předkládá svému divákovi. Mnoho mužů se při pohlavních stycích bez análního styku zcela obejde, u dalších pak tato praktika doprovází jen projev citově silného vztahu. Ostatně v pohlavním životě mezi dvěma lidmi by vždy mělo platit, že na tom, co činí, by se měli být schopni vzájemně dohodnout, a nikdy nelze k ničemu toho druhého nutit nebo očekávat, že on nám musí vyhovět.

Neurotické a depresivní příznaky coming outu se mohou projevit nejrůznějšími tělesnými potížemi. Mezi ně mohou patřit také sexuální dysfunkce. Právě obtíže při dosahování orgasmu, jinak u mužů velmi neobvyklá porucha, je častým projevem. Sexuální touha je v rozporu s odmítáním svého zaměření. I když k sexu přece jen dojde, tak úzkost znemožní dosažení vrcholného prožitku. Podobně se můžeme setkat s poruchou ztopoření pohlavního údu. Tato porucha je však dnes velmi dobře léčitelná.

Pokusy o intimní sblížení s osobou opačného pohlaví mohou být u homosexuála pochopitelně neúspěšné a někdy jsou první známkou jiného zaměření.

S podobnými potížemi se můžeme setkat i u žen, přestože jejich coming out nebývá tak intenzivní. Rovněž lesbický sex je zatížen mnoha předsudky a to, co předkládá pornografický průmysl, je velmi vzdáleno od skutečného prožitku dvou žen. Vzhledem k pomalejšímu dozrávání a uvědomování si ženské sexuality může být sexuální porucha ve vztahu s mužem vlastně prvním projevem, který svědčí pro jinou sexuální orientaci.

2.4.1 Coming out a rodina

Z odborné literatury a vlastních výsledků hovorů s homosexuálně orientovanými jedinci pro mě vyplývá, že největší obava v období coming outu je z reakce rodičů a zbytku rodiny. Robert Votruba v knize *Můj život s Vladkem* (ano, ten z první řady *Vyvolených*) popisuje, jak se i v relativně vysokém věku, kdy jeho rodina již věděla o jeho orientaci, bál a váhal s představením nového přítele. Jakoby nové ujištění rodiny, že je skutečně gay a že má nového přítele pro něj bylo stresující.

Tolerantnější ve vnějších projevech (fyzické násilí, výčitky apod.) bývá většinou matka, ovšem vnitřní zklamání je u ní o to silnější. Víze budoucnosti bez vnoučat je pro ně více frustrující než u mužů. Tuto domněnku mi potvrdil z vlastní zkušenosti režisér Zdeněk Troška, jehož matka nesla homosexuální orientaci syna velmi špatně. Vyhnání z domova či fyzické násilí nejsou časté. Špatně se s orientací potomka vyrovnávají věřící rodiče, kteří mají silnou morálku a představy o rodině a najednou musí přehodnotit svůj život, rozloučit se s vnoučaty a jejich fantazie začíná pracovat a představovat si reakci okolí. Často z neinformovanosti si myslí, že orientaci dítěte zavinili oni sami svojí výchovou, špatným prostředím apod. Všechny tyto skutečnosti ve výsledku přispívají k napjaté atmosféře ve společné domácnosti.

Postoj rodičů je ovlivněn úrovní jejich vzdělání a inteligence a zároveň i kvalitou vztahů uvnitř rodiny.

2.4.2 Vnitřní konflikt jedince, odborná pomoc

Strach z reakce rodičů a okolí je jedním z řady důkazů, jak těžký coming out je. Důležité je i vnitřní prožívání. Pokud homosexuál vyrůstá ve společnosti protihomosexuálně zaměřené, má samozřejmě morálku nastavenou tak, že homosexuál není normální. Společnost utváří jeho názory. V období coming outu se tak dostává do rozporu se sebou samým a se svými představami o tom, co je správné. Tento konflikt v doplnění s výše uvedenými může vést k popření svého vlastního já a své sexuální preference, k těžkým depresím a k neuspokojení v osobním životě.

Z výše uvedeného vyplývá, že tento proces není jednoduchý a je psychicky velmi náročný. Výjimkou nejsou suicidní sklony, nespavost, ztráta chuti k jídlu a deprese. Vyhledání odborné pomoci v tu správnou chvíli vidím jako důležitou pomůcku pro zvládnutí této mezní situace. Kam ale zajít a jak se k problému staví odborná veřejnost?

I homosexuál je jen člověk žijící v určitém společenském prostředí. V minulosti se homosexualitou a homosexuálním chováním zabývala více církev, která ji od středověku hodnotila výrazně negativně a stála v pozadí nejtěžších trestů. Dosud je v islámském Íránu pro homosexuály nejvyšší trest. Pak následovalo převažující zdravotnické hodnocení, kdy byla homosexualita prohlášena za chorobu, která vzniká bez zavinění jedince. Kladným znakem této doby bylo zrušení trestnosti homosexuality, následovaly pokusy o její léčbu. Někteří psychoanalytici dodnes považují homosexuální chování za projev narušené, psychopatické osobnosti. Zastánci léčby homosexuality se většinou opírají o nábožensky morální hodnocení jevu a vycházejí z odborně nepotvrzených psychoanalytických přístupů. V některých případech pak jejich „léčba“ vedla k vážnému poškození pacienta.

Až v posledních dvaceti letech se stává homosexualita běžným společenským jevem, který je ve středu zájmu společenskovědních odborníků, vznikají emancipační hnutí gay mužů a lesbických žen, jsou uznávána lidská práva sexuálních menšin. Důsledkem

těchto společenských změn je zákonné zrovnoprávnění homosexuality a heterosexuality a právní uznání stabilních homosexuálních párů.

Mnoho lékařů a psychologů je dosud ovlivněno tradičními mýty a předsudky o homosexualitě a ne vždy umí správně poradit a svého pacienta kladně přijmout. Vzhledem ke svým postojům se někteří odborníci domnívají, že na základě vlastních osobních zkušeností mohou radit ostatním. Při výběru odborníka je třeba být opatrný, podobně jako při výběru duchovního, na kterého se se svými problémy obracíme. V mnoha případech mohou poradit i gay a lesbické organizace či linky důvěry.

Změna společenských podmínek, odkrytí mnoha tabu vede k tomu, že více homosexuálních mužů a žen se obejde bez lékařské pomoci při vyrovnávání se s homosexualitou. Kladnou roli přitom hrají gay a lesbické organizace, všeobecně dostupné informace ve sdělovacích prostředcích a na internetu. Jsou dostupné i povídky, romány, filmy, dramata a hudební díla s touto tematikou. Vlivem sexuální výchovy a liberalismu se změnily negativní postoje k homosexualitě ve společnosti. Dokonce tak, že poslední průzkumy ukazují, že jsou srovnatelné s vyspělými demokraciemi. Coming out je dnes již menší problém, existuje více možností, jak se s ním vyrovnat.

2.5. Dílčí závěr

S rozvojem vědy dochází i k odlišným teoriím o vzniku homosexuality. Od prvotně křesťanského až po moderní DNA či hormonální teorie. Vlivy prostředí v rané fázi života již můžeme takřka vyloučit. Coming out neboli zjištění či uvědomění si vlastní sexuality je považováno za zásadní v sebeuvědomění si sebe sama v partnerském a citovém životě. Je třeba si uvědomit, že pro homosexuálního jedince není přiznání si sexuality jednoduchá věc, vyrovnání se s touto skutečností může být velmi těžké. Liberální postoje ve společnosti vedoucí k větší diskutovanosti problematiky přispívají k tomu, že sami jedinci se lépe zařazují do společnosti a ta je tak schopna je lépe akceptovat, což má za následek lepší zařazení homosexuálů.... atd.

3. DĚJINY, VÝVOJ VZTAHU K JEDINCŮM SE ZÁJMEM O STEJNÉ POHLAVÍ

Nejstarší zmínka o mužské homosexualitě je ze starověkého Egypta a Mezopotámie, kde byla provozována mužská prostituce. Předpokládá se, že určité procento homosexuálních lidí žilo ve všech dobách. Někde bylo toto chování potlačováno, jinde naopak vyzdvižováno.

O ženské homosexualitě se hovoří ve spojení s básnířkou Sapphó z 6. stol. př.n.l. Je zajímavé, že to byla vdaná žena, která založila na ostrově Lesbos školu pro dívky. Nazvala ji Múseion a byla zde rozšířena ženská homosexualita (oficiálně nepodloženo).

3.1 Řecko a Řím

Ve starém Řecku měla homosexualita své výsadní postavení, které do té doby a ani po ní ještě nikdy neměla. Byla považována za rovnocennou variantu heterosexuality, za způsob předávání zkušeností. Jak zmiňuje Brzek a Pondělíčková, Platón tvrdil, že nejlepší armáda by měla být sestavena z mužů, kteří se vzájemně milují a inspirují k hrdinným činům. Ve Spartě existovalo mezi vojáky mnoho homosexuálních dvojic a v Thébách z nich dokonce sestavovali elitní jednotky.¹

Co se týče Říma, jak známo převzal kulturu Řecka a s ní i benevolentní vztah k homosexuálům. Pomalu však nastával obrat a koncem antiky a začátkem křesťanství, resp. nástupem Konstantina, byli muži přistiženi při styku trestáni smrtí.

3.1.1 Teorie předávání zkušeností

Ve starém Řecku se vyskytovalo několik polyhistorů (Platón), kteří se obklopovali svými učedníky a předávali jim své zkušenosti. Prameny se nezmiňují o

¹ Homosexualita v evropské kultuře (Martin C. Putna, sylabus předmětu na Filosofické fakultě UK; viz též revue Souvislosti 4/2003)

ženách, jejich postavení tehdy nebylo na takové úrovni, aby se mohly (a měly čas) vzdělávat. V těchto mužských spolcích panovala rivalita a žárlivost na přízeň mistra. Vztahy byly natolik spjaté, že uvnitř komunit kolem velkých myslitelů docházelo k homosexuálním stykům, které byly považovány za jeden ze způsobů předávání zkušeností.

3.1.2 Celospolečenská nálada

Jak jsem se již zmínil, Řecko a Řím znamenaly toleranci a benevolenci, v Řecku dokonce i rovnocenné postavení. Do té doby byla mužská homosexualita chápána většinou jako maximálně neetická.

V Číně homosexuální svazky také existovaly, ale byly potlačovány, protože byly považovány za plýtvání silami a bylo to proti vesmíru a bohu.

Izrael nepřekvapí – homosexualita byla nepřipustná a byla tvrdě trestána. Tento přístup je ostatně typický pro tuto oblast dodnes, s ohledem na Islám však ne ve 100 % případech.

Záznamy z té doby nám poskytly ještě Aztécká a Incká kultura. Zmínky o homosexuálech v nich však nebyly nalezeny.

3.2. Středověk

Zde je zajímavá první zmínka v Čechách, kdy v roce 1353 vyšel karolínský trestní kodex vydaný Karlem IV., obsahující pasáž, podle které měly být homosexuální styky krutě trestány. Je však jasné, že právo reaguje na společenskou událost, homosexualita u nás tedy musela být již před tím.¹

¹ Homosexualita v evropské kultuře (Martin C. Putna, sylabus předmětu na Filosofické fakultě UK; viz též revue Souvislosti 4/2003)

Středověk je však více svázán s křesťanstvím. Ideálem křesťanství je klasická rodina, bez rozvodů, šťastně až do smrti jednoho z partnerů. Vztah k homosexuálům je jednoznačně záporný. Stačí si přečíst pasáž o Sodomě, kdy v posledních dnech bylo homosexuální chování hojně rozšířeno a mimo jiné proto byla Sodoma zničena. Příchod křesťanství znamenal začátek dlouhé éry odmítání homosexuality.

V renesanci došlo na chvíli k obratu. Znovuzrozený ideál antiky se projevil i ve vztahu k homosexuálům, např. Michelangelo se veřejně hlásil k lásce k muži. Církev se však nevzdávala a např. roku 1591 portugalská inkvizice umučila Brazilku Felipe do Couza – na její počest se od roku 1994 udílí cena za boj za práva homosexuálů.

Celé 17. století homosexualitě nepřálo, malý obrat nastal až v 18. století, kdy v Anglii bylo považováno mít vztah s osobou stejného pohlaví za módní záležitost.

V 18. století byla situace již lepší, úřady zasahovaly jen v případech, kdy se jednalo o urážku společnosti.

V Čechách byla trestána vždy tvrdě, za vlády Marie Terezie byla dokonce důvodem pro trest smrti. Až Josef II. svým rozhodnutím z roku 1787 snížil trest na vězení. Takto bylo nahlíženo na homosexualitu až do konce habsburské monarchie.

Jako první světlý bod bývá zmiňován výrok Magnuse Hirschfelda, který označil homosexualitu za vrozenou. To byla reakce na výrok právníka Carla Heinricha Ulrichse, který jí nazval třetím pohlavím. Za myšlenku vrozené homosexuality byla sestavena petice, kterou podepsalo několik tisíc vědců, a kteří požadovali odtrestnění homosexuality. Tato myšlenka se dostala až do říšského sněmu, ale nakonec byla zamítnuta.

3.3 Homosexualita a zdravotnický systém

Otázku, zda nějaký stav nebo vlastnost je nemocí nebo poruchou, samozřejmě nelze zodpovědět tím, zda se momentálně nachází či nenachází v tom či onom

statistickém číselníku nemocí. Pro nemoci či poruchy výslovně neuvedené existují v každé kategorii číselné kódy pro „jiné“ a „nespecifikované“ nemoci a poruchy.

Posouzení, zda homosexualita je poruchou zdraví, závisí na tom, ve vztahu k jaké definici nemoci či zdraví je odpověď žádána.

Mezinárodní klasifikace nemocí MKN-10 v úvodu V. kapitoly (Duševní poruchy a poruchy chování, kódy začínající písmenem F) píše: „V celé klasifikaci užíváme termín „porucha“, abychom se vyhnuli ještě větším problémům při užívání termínů „nemoc“ a „onemocnění“. „Porucha“ není přesný termín, ale užíváme ho zde pro označení existence klinicky rozpoznatelného souboru příznaků nebo chování, který je ve většině případů spojený s pocitem tísně a narušením funkce. Sociální deviace nebo samotný konflikt bez narušení osobního fungování zde nejsou zahrnuty, protože neodpovídají definici duševní poruchy. (...) Tyto popisy a vodítka nepřinášejí žádné teoretické závěry a nepředstírají, že jsou souhrnnou výpovědí o současném stavu znalostí duševních poruch. Jsou pouze souborem příznaků, na kterých se shodl velký počet poradců a odborníků v mnoha zemích jako na rozumném základu klasifikace psychických poruch.“¹

Základním kritériem, kdy určitá vlastnost je považována za poruchu, tedy podle MKN je, zda je ve většině případů spojená s pocitem tísně nebo narušením funkce. Jde o otázku prvořadě psychologickou se sociologickým a politickým kontextem, nikoliv o otázku biomedicínskou. Z toho důvodu například z Columbia University v New Yorku (USA) ve výroční zprávě roku 2001 zaznělo stanovisko, že klasifikace duševních poruch a otázka zařazení nebo nezařazení jednotlivých položek je z podstaty nevědecká, rozlišení mezi normální osobností, osobnostními rysy a poruchami je arbitrární (náhodné, svévolné, bezobsažné).²

Hodnocení, zda některá vlastnost je poruchou zdraví, tedy není konstatováním objektivní skutečnosti, ale vyjádřením subjektivního nebo převažujícího sociálního postoje vůči osobám, které takovou vlastnost mají. Přiřazení role nemocného má podstatné dopady na status osoby (právo na léčbu, soucit a podporu, úlevy od obvyklých nároků a povinností, ale také izolace, povinnost podrobit se mocenské

¹ Zvěřina, J., Lékařská sexuologie. 1. vyd. Praha: Nakladatelství odborné literatury HaH, 1992

² Procházka, I., Pohlaví, výchova a pravda (MF Dnes, příloha Kavárna, 30. 9. 2006)

interpretaci a léčbě, někdy též snížení společenské vážnosti, omezení osobních práv a vyřazení z diskuse).

Mezi lékaři se názor, že homosexualita je nemoc, začal masověji prosazovat na přelomu 19. a 20. století a hlavními klasifikačními autoritami byl opouštěn v průběhu poslední čtvrtiny 20. století.

Americká psychologická asociace na svém webu v osvětovém článku vyhláší svůj postoj, že homosexualita není nemoc, duševní porucha ani citový problém.¹ V odborných lékařských a psychologických kruzích od poslední čtvrtiny dvacátého století postupně převažuje názor, že homosexualita je normální, přirozená a trvalá pohlavní orientace.²

3.4 Homosexualita a zdravotnické klasifikace

V nejstarších klasifikačních systémech se objevovala posedlost láskou jako nemoc bez ohledu na orientaci. Například Platón rozlišoval pět druhů šílenství: prorocké, náboženské, poetické, erotické a přirozené. Jejich projevy chápal Platón ambivalentně, jako temnotu šílenství i jako inspirující políbení bohů. První čtyři druhy šílenství pocházely od bohů.

Caelius Aurelianus (4. stol. n. l.), žák Sorana z Efesu, ve své klasifikaci uvádí také satyriasis – zatemnění rozumu silnou sexuální touhou, ale jednou z osmi druhů duševních nemocí byla u něj také jedna, která je dnes překládána jako homosexualita. Rozlišuje však chorý sklon k osobám stejného pohlaví od zdravého sklonu k nim.

U Tomáše Akvinského ani v renesančních klasifikacích nemocí se láska ani homosexualita nijak nápadně neobjevuje, Paul Zacchias (1584-1659) ve spise *Úvahy*

¹ American Psychological Association: Just the Facts About Sexual Orientation & Youth: A Primer for Principals, Educators and School Personnel - Reparative Therapy – viz. <http://www.apa.org/pi/lgbcp/publications/justthefacts.html#2>

² Religious Tolerance: American Psychological Association: What do professional groups, researchers and studies say about homosexuality – viz. http://www.religioustolerance.org/hom_prof.htm

lékařsko-soudní uvádí zamilovanost (nemoc z lásky) jako jeden z druhů chorobné melancholie.

François Boissier de Sauvage roku 1733 publikoval Pojednání o třídách chorob, které později rozpracoval Carl Linné. U Sauvageho v 8. třídě (Dementia) ve II. řádu (Poruchy pudové a citové) zahrnuta například nostalgie nebo nymfománie, ve III. řádu (Poruchy intelektového života) melancholie a mánie. Erotománie jako ochoření z lásky je jedním ze čtrnácti druhů melancholie.

B. A. Morel uvádí perverzi instinktů jako jeden z typů dědičného šílenství.

Podrobnou klasifikaci sexuálních deviací podobnou dnešnímu pojetí zavedl Richard von Kraft-Ebbing zejména spisem Psychopathia sexualis (1886).

Emil Kraepelin v klasifikaci z roku 1883 uvádí homosexualitu mezi „stavy psychické oslabenosti“ vedle idiocie, kreténismu a slaboduchosti. Ve čtvrtém, výrazně přepracovaném vydání skupinu přejmenoval na „vývojové abnormality“, avšak obsah a nejbližší kontext zůstal stejný. V pátém (1894?) a podobně i v šestém (1899) vydání přeřadil homosexualitu mezi psychopatické stavy (degenerační šílenství), kde spolu s duševním hermafroditismem tvořila jednotku „contrénní sexuální touhy“. Sousedícími nozologickými jednotkami byly konstituční neurastenie, kompulzivní šílenství a impulzivní šílenství.

Diagnostický a statistický manuál mentálních poruch (DSM, který vydává Americká psychiatrická asociace (APA). Ve vydání DSM-I (1952) byla homosexualita zařazena mezi sociopatické poruchy, v DSM-II (1968) mezi sexuální deviace. V následujících letech příznivci homosexuálního hnutí intenzivně usilovali o vyškrtnutí homosexuality. V roce 1973 Výbor APA pro nomenklaturu o vyškrtnutí rozhodl. Vzhledem k odporu, který toto rozhodnutí vyvolalo u některých, zejména konzervativně smýšlejících lékařů, byl všem třiceti tisícům členů APA rozeslán dopis se žádostí o podporu změny. Odpověděla přibližně třetina oslovených, z toho 5854 psychiatrů se vyjádřilo pro vyškrtnutí, 3810 pro zachování, 367 se stanoviska písemně zdrželo. V jiném průzkumu, pořádaném konzervativními kruhy kolem roku 1977, údajně 69 % z dotázaných amerických psychiatrů stále považovalo homosexualitu za poruchu. Podle některých autorů byla homosexualita ze seznamu nemocí vyškrtnuta pouze z politických důvodů. V DSM III (1980) byla ponechána pouze egodystonní homosexualita. Počínaje vydáním DSM-III-R (1987) není homosexualita jako porucha uváděna vůbec.

V roce 1992 oproti předchozím vydáním nebyla homosexualita zařazena do nové, 10. revize Mezinárodní klasifikace nemocí a souvisejících zdravotních problémů (MKN-10), vydávané WHO v Ženevě. Britská vláda akceptovala tento posun v roce 1994 a Čínská psychiatrická asociace v roce 2001.

3.5 Změna sexuální orientace

Mnoho homosexuálů žije úspěšný a šťastný život, ať už v láskyplném vztahu s osobou stejného pohlaví, nebo v klasickém manželství (s osobou opačného pohlaví) a rodině, nebo některým z mnoha dalších možných životních stylů.

Někteří lidé považují tuto dispozici za vadu, poruchu, nemoc nebo zkaženost, a protože ji vnímají jako problém, snaží se ji (u sebe nebo u jiných lidí) potlačit nebo změnit (vyléčit). Někteří lidé jsou, třeba i proti své vůli, k léčbě vedeni svým okolím. Významnou roli může hrát tlak kulturních a náboženských tradic a blízké rodiny a skutečnost, že tito lidé mají problém si vyhovující životní roli nalézt nebo vytvořit.

Podle velké části psychologů a psychiatrů sexuální orientaci v její podstatě nelze změnit, lze pouze modifikovat, usměrňovat nebo potlačovat některé její vnější projevy. Část odborníků zastává názor, že alespoň v části případů lze takzvanou terapií přeměny změnit sexuální orientaci klientů z homosexuální na heterosexuální. Vzhledem k tomu, že sexuální orientace není přímo měřitelnou prostou veličinou, a tedy i její definice je neostrá a nejednotná, rozdílné názory jsou často následkem rozdílné terminologie a diskursů, nikoliv skutečných věcných rozporů. Názor na otázku možnosti změny homosexuální orientace obvykle koreluje s morálním hodnocením homosexuálního pohlavního styku: možnost změny orientace obvykle propagují konzervativní nebo náboženské skupiny (nebo celé společnosti) homosexualitu odmítající, nemožnost změny orientace ideologické a odborné skupiny spjaté s homosexuálním hnutím nebo obecně liberalismem.

Otázka, zda sexuální orientace je změnitelná, je věcně nezávislá na otázce, zda je správné ji měnit. Věcí osobního nebo ideologického postoje je, zda a nakolik je snaha o změnu sexuální orientace obecně nebo v jednotlivém případě účelná, přínosná a etická. Někteří lidé považují za přípustný účel léčby pouze postupy směřující k vyrovnání se s

vlastní orientací. Jiní považují za neetické změnu orientace z homosexuální na heterosexuální odpírat těm, kteří o ni mají zájem (nechtěná, egodystonní orientace homosexuálů je podobně jako nechtěné fyzické pohlaví u transsexuálů vnímána jako něco, co osoba má právo odmítnout).

Důležitým kritériem pro etický postoj ke změně orientace jsou dopady léčby. Lze vcelku spolehlivě dokumentovat, že mnoha lidem (avšak ne všem) způsobily vlastní i odborné pokusy o změnu orientace více či méně závažné psychické i další problémy. Potlačování autentické orientace je v podstatě opakem postupu léčby neuróz, tedy může být neurotizací a prohlubuje se jím psychická disociace (odcizení vlastním citům), která může postihnout i další oblasti života a vést k poruchám osobnosti, poruchám nálady a schopnosti prožívat štěstí, případně může být spouštěčem psychózy nebo somatických poruch. Některé psychiatrické a psychologické profesní organizace vyjadřují znepokojení nad takovými terapiemi a upozorňují na možné poškození pacientů, např. Americká psychologická asociace.¹ Terapie založená na rozvíjení nedominantní dispozice, nikoliv potlačování a nepřijetí dominantní dispozice, může být z tohoto hlediska méně problematická.

Je zjevné, že mnoha lidem působí v jejich kultuře problémy život s homosexuální identitou a že změna sebepojetí, třebas i nazvaná jako „vyléčení homosexuality“, může někdy tyto problémy zmírnit, jsou-li citové potřeby i poté alespoň částečně naplněny například v přátelských vztazích. O osobách, které subjektivně prohlašují nebo o nichž terapeut tvrdí, že jejich sexuální orientace byla změněna, se často předpokládá, že byly už od začátku bisexuální, tedy schopné náklonnosti k osobám stejného i opačného pohlaví, tedy že nejde o změnu samotné orientace, ale pouze o změnu sebeinterpretace a životního stylu, o rozvinutí nedominantní dispozice.

Odborní zastánci léčby homosexuality se v USA organizují v NARTH (National Association for Research and Therapy of Homosexuality).² Propagátorem léčby na Slovensku je Alojz Rakús³, dlouholetý československý i slovenský poslanec za KDH a

¹American Psychological Association: viz. <http://www.apa.org/pi/lgbc/publications/justthefacts.html#2>

² National Association for Research and Therapy of Homosexuality (NARTH)

³ Alojz Rakús: K otázce homosexuality viz <http://inakost.nazory.cz/Rakus.htm>

kolem roku 2000 též předseda Slovenské psychiatrické společnosti, později děkan Fakulty zdravotnických specializačních studií na Slovenské zdravotnické univerzitě. Rakús uváděl úspěšnost léčby 52 %. Křesťansky zaměřeni homosexuálové snažící se o léčbu působí v nadnárodním hnutí Exodus. Hnutí pro život ČR pro Exodus vydalo a zdarma distribuovalo publikaci Terapie homosexuality od Gerarda van den Aardwega¹

Odborní kritici z pozic jednoho názoru zpravidla vytýkají tvrzením z opačné pozice metodologické chyby, například odpůrci léčby namítají, že tvrzení o úspěšné léčbě jsou špatně zdokumentovaná a výsledek terapie není dále sledován.² Obdobnými námitkami Aardweg a konzervativci napadají odpůrce léčby.

3.6 Léčba homosexuality

V průběhu vývoje akceptace ve společnosti existují záznamy o léčbě homosexuálních jedinců. Léčení homosexuality je termín používaný pro pokus či pokusy o změnu sexuální orientace deklarativně lékařskými metodami. V současnosti je prosazováno těmi, kteří považují homosexualitu za zdravotní poruchu, jež má být napravena nebo léčena. Za současného stavu vědy je však léčení homosexuality nemožné.^{3 4}

Léčení homosexuality je však kontroverzní rovněž z hlediska lékařské etiky, její ožehavost je způsobena především tím, že zasahuje i do roviny politické, náboženské a morální.

Předmětem sporu jsou:

- otázka možnosti změny homosexuální orientace člověka na heterosexuální (vyléčitelnosti homosexuality)

¹ Gerard van den Aardweg: Terapie homosexuality, 2003, pro o. s. Exodus vydalo Hnutí pro život ČR

² University of California, Psychology Department: Attempts To Change Sexual Orientation

³ <http://www.maxdorf.cz/maxdorf/vls/index.php?action=detail&id=011620&what=homosexualita&ctest=1>

⁴ http://www.004.cz/storage/abeceda_homosexuality.pdf

- etická opodstatněnost a oprávněnost takové léčby související též s otázkou, zda má být homosexualita označována jako nemoc (respektive deviace), nebo jako sexuální orientace rovnocenná s heterosexualitou
- možnost nepříznivých dopadů léčby (či pokusů o léčbu) na kvalitu života a nepříznivé vedlejší účinky léčby.

V praxi aktivistických a ideologických hnutí často tyto otázky splývají. Změnitelnost bývá spojována s nutností orientaci měnit a často se k těmto názorům hlasí protihomosexuální část veřejnosti, zejména církve, náboženští tradicionalisté a konzervativní politici. Neměnnost sexuální orientace často bývá uváděna na obhajobu její rovnocennosti a hlásívá se k ní část veřejnosti vůči homosexualitě tolerantní včetně mnoha lékařů a homosexuálů.

Po většinu dějin medicíny pojem homosexuality v dnešním pojetí neexistoval. Od konce devatenáctého století, kdy byl zaveden, souběžně existovaly jak snahy o její léčbu, tak přesvědčení o její nezměnitelnosti. V poslední čtvrtině dvacátého století přestala být homosexualita významnými lékařskými autoritami označována za nemoc. Snahy některých skupin lékařů léčit homosexualitu nebo hledat způsob její léčby jsou často označovány za kontroverzní, až nevědecké. Zastánci léčby považují odepření veřejné podpory výzkumu léčby homosexuality za narušování vědecké svobody a za narušování svobody homosexuálně orientovaných osob zvolit si, zda se chtějí své homosexuality zbavit.

Zastánci teorie o léčitelnosti homosexuality jsou ve Spojených státech sdruženi v organizaci NARTH (National Association for Research and Therapy of Homosexuality). V tomto smyslu působí také mezinárodní křesťanské hnutí Exodus, zaměřené na léčbu homosexuality. Názor o léčitelnosti homosexuality popularizuje například Gerard van den Aardweg, autor knihy *Terapie homosexuality*¹, jejíž český

¹ Gerard van den Aardweg: *Terapie homosexuality. Rádce pro postižené a poradce*. 2003, pro občanské sdružení Exodus vydalo Hnutí pro život ČR. ISBN 80-239-1403-0
 Německy: *Selbstterapie von Homosexualität, Leitfaden für Betroffene und Berater*. 1996, Hänssler-Verlag, Neuhausen-Stuttgart
 Anglicky: *The Battle for Normality: A Guide for (Self-)Therapy of Homosexuality*. 1997, Ignatius Press, San Francisco

překlad kruhy spjaté s hnutím Exodus bezplatně rozesílaly do škol, což vyvolalo řadu nesouhlasných reakcí v médiích.

3.7 Léčebné postupy

Se záměrem vyléčit nebo léčit homosexualitu se používají nebo používaly postupy obvyklé při léčbě parafilií nebo sexuálních deviací (léčba vychází z přesvědčení, že homosexualita mezi ně patří).

Kurt Freund v roce 1962 rozděloval léčebné metody na tři typy:

- hormonální postupy
- farmakoterapie a fyzikální postupy používané v jiných odvětvích psychiatrie
- psychoterapeutické metody.

Zároveň tvrdil, že jedině účinnost psychoterapie nelze zcela vyloučit.¹

3.7.1 Hormonální postupy

Za první pokusy o hormonální terapii se považuje sdělení Steinacha a Lichtensterna (1918)², kteří po odnětí tuberkulózního varlete a nahrazení druhého varlete žlázou jiného muže údajně pozorovali heterosexuální sklony. Jejich hypotézu, že odňatá žláza byla hermafroditní, o tři roky později vyvrátil Sternberg. Ještě do 40. let dvacátého století se objevovaly zprávy o zásadní účinnosti hormonální terapie, převážily však studie, které jakoukoliv účinnost zcela vyvracely.³ V případě pedofilie nebo jiných parafilií jsou však různé typy hormonálních a jiných farmakologických zásahů uplatňovány běžně i nadále, aniž by jejich opodstatněnost byla doložena přesvědčivěji.

¹ K. Freund, J. Srnec: K otázce mužské homosexuality, analýsa změn sexuální apetence během pokusné léčby podmiňováním. Sborník lék. 55, s.125–184, 1953

² E. Steinach, R. Lichtenstern: Umstimmung der Homosexualität durch Austausch der Pubertätsdrüsen. Münch. med. Wschr., 1918

³ H. Theiler: Untersuchungen an kastrierten Sexualperversen, Schweiz. Arch. Neurol. Psychiat. 85, s.395–429, 1960

Mezi hormonální postupy se řadí i chirurgická kastrace nebo její náhrada farmakologickým tlumením nebo rentgenovým ozařováním. Theiler¹ uvádí, že zkušenosti s terapeutickou kastrací byly získány zejména v Německu (1933–1945), Dánsku (od roku 1929), Finsku (od roku 1950), skandinávských zemích a Nizozemsku, Spojených státech a Švýcarsku. Hackfield (1933)² uvádí první kastrace z psychiatrické indikace na Curyšské klinice počátkem 20. století. Hodnocení účinnosti a etických aspektů kastrace jako postupu zejména vůči sexuálním delikventům jsou dodnes předmětem sporů, třebaže homosexuální sexuální aktivity již v západním světě nejsou řazeny mezi sexuální delikty.

Mezi nepříznivými vedlejšími účinky kastrace (zčásti typické i pro nechirurgické hormonální zásahy) se uvádí otylost, gynekomastie, změny v rozložení tuku a ochlupení, hypertrofie nadledvinek a mozkového podvěsku, narušení metabolismu, deprese, dysforie a snížení psychické výkonnosti, apatičnost a hypochondrie, pocity méněcennosti a navazující psychické problémy.

3.7.2 Obecné farmakologické a fyzikální postupy

Ve 40. a 50. letech 20. století byly činěny pokusy o léčbu homosexuality pomocí elektrošoků (Thompson, 1949), kardiazolových šoků (Owensby, 1940), inhalace kysličníku uhličitého (Meduna, 1950), mozkové chirurgie (Thompson, 1955; Spiegel a kol. 1956). Většina z těchto pokusů skončila buď přímo neúspěchem, nebo deklarovaný úspěch nebyl později přesvědčivě potvrzen.

3.7.3 Verbální a racionální terapie

Koncem 19. a počátkem 20. století se objevovaly zprávy o pokusech a úvahách léčit homosexualitu pomocí hypnózy a sugesce. Jejich účinnost byla již v téže době

² A. W. Hackfield: Über die Kastration bei vierzig sexuell Abnormen, Mschr. Psychiat. Neurol. s.1–31, 1933/1934

jinými autory popírána. V první čtvrtině 20. století referovalo několik autorů o léčbě různých sexuálních úchylek tzv. „asociační terapií“, která měla spočívat v metodickém řízení fantazijního života, podporováním „normálních“ představ erotickou četbou a obrázky a potlačováním peverzních asociací. Na podobném principu je založena Bechtěrevova metoda „odvrácením pozornosti“ s využitím hypnózy, sugesce a persuaase. Do podobné kategorie patří snahy o sebekontrolu homosexuála. Homosexuál nevyhledává homosexuální vztahy a kontakty, snaží se bránit se homosexuálním emocím a chovat tak, jak se tradičně očekává od jeho pohlaví. A. Ellis (1956) podobné vedení k sexuálním vztahům s opačným pohlavím nazýval „racionální psychoterapií“.

Sigmund Freud (podobně jako A. Ellis a Stekel) předpokládal, že všichni lidé jsou v jádru bisexuální, a proto za léčbu (v roce 1920) považoval především uvolnit „homosexuálně zúžené osobě“ zatarasenou cestu k druhému pohlaví.¹ Někteří psychoanalyticky zaměření autoři (např. Ferenczi, 1911) odvozují homosexualitu z neurotismu. Množství autorů popisuje případy homosexuality údajně vyléčené psychoanalýzou. Typické pro tyto přístupy je nepotlačovat prvoplánově city k osobám stejného pohlaví, ale rozvíjet city a aktivity směrem k osobám opačného pohlaví.

Účinnou součástí psychoterapie může být narušování homosexuální identity, tedy přesvědčování pacienta o tom, že v jeho případě nejde o permanentní homosexualitu, ale lze vysvětlit psychoanalyticky jinak (chybějící otec, potřeba přátelství atd., viz Stevenson a Wolpe, 1960).

Hadden (1957) zdůrazňoval přednost skupinové terapie v tom, že „racionalizace pacientů se velmi rychle rozpadají“. Tématy ve skupině mají být zločiny spáchané homosexuálními lidmi, časté sebevraždy takových osob, pocity osamělosti a nepříjemná situace v heterosexuální společnosti, což by mělo pacienta vést k tomu, že se pokusí vzdát homosexuálního života a navázat vztahy se ženami.

3.7.4 Kritika léčby

K možnosti léčby homosexuality byli skeptičtí například Magnus Hirschfeld (1918), H. Ellis (1905), Kronfeld (1923).

¹ Doc. MUDr. Kurt Freund, CSc., Výzkumný ústav psychiatrický Praha: Homosexualita u muže. Státní zdravotnické nakladatelství, Praha, 1962

Odpůrci teorie o léčitelnosti homosexuality namítají, že při použití všech těchto druhů terapie zůstane vlastní sexuální orientace homosexuála nezměněna, a jde nejvýš o změnu sebeinterpretace nebo životního stylu, ne samotného založení. I někteří zastánci léčby (ve shodě s psychoanalytickým pojetím) popisují možný výsledek léčby jako převod manifestní homosexuality v latentní (Serog, 1931), nikoliv za její odstranění. Zprávám o vyléčených se vytýká přílišná vágnost a povrchnost a malá ověřenost, podrobnost a kritičnost.

Serog (1931) popisuje svého „vyléčeného“ pacienta takto: „Může se sice nyní (po léčbě) v protikladu k dřívějšímu silně pohlavně vzrušit ženami, sám však shledává, že sdružování s nimi je pouze něco čistě tělesně sexuálního. Hlubší náklonnost k ženské bytosti dosud nepocítil a nemůže si také představit, že by ji mohl pocítit. Duševně se cítí nadále přitahován více muži, pouze zde lze mluvit o skutečném citu.“¹

Některé psychoterapeutické postupy, zejména tzv. kognitivně-behaviorální a manipulativní skupinovou terapii, lze z hlediska metod a účinnosti porovnávat s indoktrinací a brainwashingem. To může být i etickým problémem.

3.8 Přítomnost ve vztahu k homosexuálům

Ve dvacátém století už byla homosexualita tolerována, přestože byla např. v Německu trestná. Celkově však došlo ke zvětšení svobody a k uvolnění přísné morálky. Důkazem budiž založení spolku homosexuálně zaměřených šlechticů, které povolil císař Vilém II. Následně sice musel být spolek zrušen kvůli skandálům, ale začalo se o homosexualitě hovořit.

Celkově s vývojem vědy se i homosexualita přesunula od křesťanské hříšnosti k vědeckému popisu a zařadila se jako nemoc. Na první pohled žádné zlepšení, ale ve škatulce křesťanství se nedbalo na důkazy. Jako nemoc už se zkoumala a mluvilo se o ní. Bohužel v Německu nastupuje fašismus a vypuká 2. světová válka.

¹ Doležal, J.X., Lidský rozvoj po katolicku, Lidové noviny, 5.8.2003, str.3

V Německu se začaly zavírat některé gay podniky roku 1933, vznikl „růžový seznam“ lidí. Německu šlo o šíření rasy, gayové ale mrhali reprodukčními schopnostmi a nebyli spásou. Proto se homosexualita začala postihovat, nejprve byly trestem kastrace a smrt, později skončilo (dle některých odhadů) deset tisíc gayů v koncentračních táborech (mj. i na experimenty lékařů).

Po konci druhé světové války dochází po celé Evropě k postupnému procesu akceptace homosexuality. V roce 1992 přestala být homosexualita označována za nemoc dle WHO.

Začaly vznikat organizace, které se snaží více emancipovat homosexuály. Svým vlivem sahají až do parlamentů jednotlivých zemí a snaží se tak chránit homosexuální menšinu. Vývoj šel tak daleko, že např. v Norsku, Dánsku, Švédsku, Finsku, Irsku a Nizozemí funguje zákon, který trestá diskriminaci homosexuálů v jakékoliv oblasti společenského života.

V České republice byla jako mezi prvními zeměmi (!!!) zrušena trestnost v roce 1961, kdy začal platit nový trestní zákoník. Před tímto zákoníkem byla homosexualita trestána stejně jako smilstvo se zvířaty, poté jako trestný čin proti lidské důstojnosti. Na tomto příkladu je krásně vidět, že Česká republika je v podobných otázkách velmi progresivní a moderní zemí, například otázka interrupce je u nás vyřešena poměrně jasně, na rozdíl od jiných zemí EU.

Zákon však nebyl vše. Homosexuální svazky mezi plnoletými nebyly trestné, ale stát zakazoval vznik organizací a sdružování, což ve výsledku vedlo i k menší informovanosti lidí.

Homosexuální projevy mimo soukromí byly posuzovány jako vzbuzující veřejné pohoršení. Do konce 80. let se nesměly otiskovat stejnopohlavní inzeráty. Málo informovaná veřejnost si pak vytvářela mnoho předsudků a mylných závěrů. Z toho důvodu si někteří menšinově orientovaní raději brali do svazku osoby opačného pohlaví.

Homosexuální projevy měly obecně velmi nízkou sociální úroveň. Vzhledem k tomu, že neexistovala žádná sdružení, podniky či noční kluby, byly homosexuální styky provozovány v parcích, na záchodcích apod. V těchto podmínkách se samozřejmě objevilo mnoho psychických problémů. Jak uvádí Janošová, dle lékařského označení šlo o hrubou poruchu motivace, která trvá až do konce života.

U nás byla homosexualita vyškrtuta ze seznamu nemocí až v roce 1994. Zásadnější změnu pak přinesla revoluce, kdy byla stanovena hranice pro heterosexuální i homosexuální styky na 15 let. O homosexualitě se začalo více mluvit, začínají vznikat organizace jako SOHO (dnes gay iniciativa), začalo se o ní mluvit v médiích, což více informovalo veřejnost, a především u mladší generace zvýšilo toleranci. V rámci sexuální výchovy na školách se o homosexualitě i vyučuje.

Zajímavé jsou i průzkumy veřejného mínění. Dle průzkumu z roku 1996 je Česká republika nejméně homofobní na světě, jen 6 % obyvatel s homosexuály nesouhlasí.

Na serveru Seznam.cz probíhala veřejná anketa, ze které vyplynulo, že 57,97 % respondentů souhlasí se zákonem o registrovaném partnerství. Zúčastnilo se jí 16091 hlasujících a proběhla v den schválení zákona 15.3.2006¹

V České republice neexistuje mnoho průzkumů veřejného mínění na téma postavení gayů a lesbických žen ve společnosti. Abychom získali co možná nejpřesnější představu o tom, jaké postoje má česká společnost k těmto tématům, zrealizovali členové občanského sdružení Interaktiv.cz vlastní průzkum. Dotazníků bylo nashromážděno 630. Průzkum pochází z roku 2003 a vyplývá z něj že:

Mezi obyvateli České republiky převládá názor, že vztah osob stejného pohlaví je svou kvalitou rovnocenný vztahu heterosexuálnímu (53 %) a že citová orientace je vrozeným rysem (73 %).

¹ www.seznam.cz/anketa/153.html

Názor o srovnatelné kvalitě homosexuálních a heterosexuálních vztahů zaujímají spíše ženy než muži a lidé v mladších věkových kategoriích.

16 % dotázaných vnímá homosexualitu jako vztah založený převážně na sexuální potřebě.

Jen 11 % občanů si myslí, že homosexualita je odsouzeníhodná úchylka.

Tři čtvrtiny dotázaných považují vytvoření právního rámce - kodifikaci zákona o společném soužití osob stejného pohlaví - za potřebný.

Tento názor zaujímají především lidé z větších měst, s vyšším vzděláním a lidé mladších věkových kategoriích.

3.9. Názor církví a homosexualita

Problémem církví je, že vychází doslovně z textů, které nereflektují dnešní dobu. Je to krásně vidět na případu homosexuálů. Popis Sodomy v Bibli – ano, uvádí se, že to byl jeden z příkladů úpadku města, ale proč na tom tak kategoricky trvat i dnes? Přitom církve si jsou vědomi toho, že sexualita je důležitá.

Klasická náboženství vznikala v době, kdy pojem homosexuality jako osobnostní dispozice ještě neexistoval, a proto k ní nemají žádný historický tradiční postoj.

Je však několik biblických pasáží, které tradičně jsou chápány jako zákaz a odsouzení soulože mezi dvěma muži. Jsou historické spory jak o dobový význam, kontext a správnost překladu těchto pasáží, tak o to, zda i tyto pasáže nepatří ke stovkám dalších v Bibli uvedených, které se pro dnešek za závazné nepovažují. Oficiální doktriny židovských, křesťanských i islámských institucí a komunit se s větším či menším důrazem k tradičnímu postoji hlásí.

Láskyplný vztah nebo soužití dvou lidí stejného pohlaví obecně předmětem odsudku nebýval. Naopak, hluboce emocionální osudové přátelství Jónatana, syna krále Saula, k Davidovi, budoucímu izraelskému králi, v Bibli David opěvuje i slovy „tvá láska byla nad lásku žen“. Tato láska však nebyla vnímána jako překážka toho, aby se Jónatan i David každý oženili a zplodili děti.

V románském středověku v islámském i křesťanském Středomoří kolovala v různých variantách legenda o rytířích Amisovi a Amilovi, jejímž tématem bylo celoživotní

citové pouto. Tuto legendu později zpracoval i Julius Zeyer. Ve východních církvích se přibližně v tomtéž historickém období vyskytovala Svátost duchovního sbratření (Adelfopoiésis).

V pozdním středověku a novověku až dosud církve nejen na homosexuální soulož, ale i na nápadnější vztahy hleděly s nedůvěrou, která mnohdy nabývala podob diskriminace nebo tvrdé represe.

Otázka přístupu k homosexuálům uvnitř církví nabyla na významu v roce 2003 v souvislosti s anglikánskou církví, kdy byl americkými anglikány, Episkopální církví, vysvěcen na biskupa gay Gene Robinson. Ostrý nesouhlas části anglikánů vedl téměř k církevnímu rozkolu, kterému se nakonec podařilo zabránit. Výrazná názorová nejednotnost v problematice svěcení homosexuálů, popř. požehnání sňatkům osob stejného pohlaví, však u anglikánů přetrvala a projevuje se především ve vztahu mezi konzervativnějšími anglikány v Británii a afrických zemích a liberálnějšími anglikány v Severní Americe.

Problematizovaným tématem ve vztahu římskokatolické církve k homosexualitě se stala Instrukce o kněžství a homosexualitě,¹ kterou 4. listopadu 2005 vydala vatikánská Kongregace pro katolickou výchovu. Tato instrukce byla reakcí církve na její rozsáhlou skandalizaci kvůli sexuální kontaktům některých kněží s mladistvými a dětmi a kvůli zatajování těchto případů církevními činiteli. Instrukce zakazuje přijímat do kněžského semináře osoby, které mají hluboce zakořeněné homosexuální sklony nebo sympatizují s tzv. gay-kulturou, a udílet takovým osobám svěcení. Podle kritiků je tato instrukce diskriminací kvůli samotné homosexuální orientaci a kvůli nekonformitě názorů, projevem neúcty k homosexuálně cítícím osobám v církvi a prohloubením pokrytectví a strachu. Zastánci tuto instrukci za diskriminaci nepovažují. Toto omezení je podle nich oprávněné a přiměřené k zajištění zájmů a postojů církve a je součástí posuzování kvalifikace kandidáta na kněžství. V některých obhajobách instrukce se zdůrazňuje, že je povinností církve, aby dostatečně zajistila posouzení kvalifikace kandidáta na kněžství, přičemž kandidáti na kněžství neochotní podřídit se církevnímu postupu v otázkách homosexuality jsou za nedostatečně kvalifikované považováni. Způsob

¹ Vatikán, Kongregace pro katolickou výchovu: Instrukce o kněžství a homosexualitě (4.11.2005)

současného výběru kněží je obhajován i s poukazem na neexistenci nároku kandidáta na svěcení.

Brash a Cooper dělí postoje náboženství proti homosexualitě do následujících kategorií:¹

1) zavrhující, trestající

Podle tohoto přístupu pokládá Písmo homosexuální styky a zaměření za nepřijatelné, a pokud existuje homosexuální věřící, pak by měl tuto svou složku popřít a snažit se změnit svoji orientaci, a dokonce ji i zavrhnout.

2) zavrhující, netrestající

Tento přístup zavrhuje homosexuální akty, ale neodsuzuje homosexuální osoby. Toto stanovisko je typické pro katolickou církev. Sexuální akty jsou považovány za nezralé a perverzní. Často nabízeným východiskem je vedle manželství celibát na celý život. V tomto případě je přátelství s osobou stejného pohlaví dokonce doporučováno, ovšem jen pokud neobsahuje sexuální aktivity.

3) přístup s omezením

Homosexuální láska, i její projevy, je vnímána jako přijatelná, ne však tak hodnotná jako heterosexuální. Tento vztah je považován za nedokonalý. Teologické názory připouštějí tuto alternativu a respektují, že homosexuální orientaci nelze změnit. Zastánci tohoto přístupu si jsou vědomi toho, že nelze dosáhnout ideálu ve všech oblastech lidské existence.

4) úplně přijímací postoj

Víra, že homosexualita je částí božího plánu stvoření, že homosexuální lidé jsou jedním ze znamení bohaté rozmanitosti stvoření a že homosexuální projevy jsou stejně přirozené jako projevy heterosexuální. Nesouhlasí však s chováním, které je založeno jen na sexualitě. Tedy pokud něco stvořil Bůh, jistě to nestvořil jen tak.

¹ American Psychological Association: Just the Facts About Sexual Orientation & Youth: A Primer for Principals, Educators and School Personnel – viz www.apa.org/pi/lgbcc/publications/justthefacts.htm#2

3.9.1 Jednotlivé církve a jejich názory

Evangelická církev

Většina evangelíků je spíše tolerantnější a méně razantní. Například evangelická církev v Lotyšsku sice prohlásila homosexuální svazky jako smrtelný hřích, ale nesetkala se s pozitivní odezvou. V roce 1994 byl v Německu schválen hlavní církevní radou postup, kdy se může homosexuálům udělovat požehnání. Tím přijali homosexualitu jako alternativní způsob života.¹

Římskokatolická církev

V roce 1992 schválila Katechismus katolické církve, ve kterém uvádí, že ačkoliv sama náklonnost homosexuální osoby není hříchem, přesto je více či méně dostatečně silnou pohnutkou k jednání, které je samo o sobě z morálního hlediska špatné. Proto musí být i samotná náklonnost považována za špatnou.

Jak dále uvádí Augustýn, k pojmu homosexualita najdeme v Katechismu katolické církve poznámku, že se jedná o vztahy mezi muži nebo ženami, které vykazují výlučnou a dominantní přitažlivost k osobě stejného pohlaví. Přestože je tato přitažlivost v homosexuálních vztazích často velmi silná, nevyjadřuje hlubokou touhu darovat se v lásce druhému, ale je to spíše výraz uspokojení emočně-sexuálního nutkání.

Považuji za důležité upozornit, že hluboce nesouhlasím s uvedenými názory, které se neopírají o skutečnost a vycházejí z neinformovanosti, kostrbatosti a konzervativnosti církve. Paušalizují homosexuální svazky a považují homosexuály za promiskuitní skupinu, která jedná pouze pudově, v touze uspokojit základní potřeby sexu. Absolutně nepřipouštějí možnost citového vztahu mezi dvěma osobami stejného pohlaví, čímž sledují pouze vlastní zájmy kontroly vytváření morálky. Tento přístup dle mého názoru

¹ University of California, Psychology Department: Facts About Homosexuality and Child Molestation viz. <http://www.apa.org/topics/sbehaviorsub1.html#goodparents>

vytváří takové klima, ve kterém se homosexuálové nemohou dostatečně prezentovat a které vytváří prostor pro spekulace.

Řecká pravoslavná církev

Tato církev považuje homosexualitu za formu hříchu, perversi lidské sexuality a nemoc, která potřebuje lékařskou péči.

Anglikánská církev

V roce 1991 vydala dokument, který považuje soužití homosexuálně orientovaných osob za přijatelné. Takové řešení však zůstalo neschvalované pro kněží, kteří se mají snažit dostát církevnímu ideálu, ale nemusí svoji sexuální orientaci tajit.

3.9.2 Věřící homosexuál

Zde se setkávají dva zásadní postoje, které se navzájem vylučují. Jednak je to vnitřní cítění, které říká, že v souladu s církevními hodnotami je třeba být v klasické rodině, a za druhé je zde vnitřní hlas, který touží po osobě stejného pohlaví.

Přijmout odlišné erotické zaměření je pro věřícího člověka ještě těžší, než pro ateistu. Křesťanské odmítání homosexuálního chování se opírá o rozšířený výklad Bible, zejména o poselství apoštola Pavla Římanům. Odmítnutí homosexuálního chování neznámá, že je zatracován i člověk. Objevují se i jiné výklady, které připouštějí, že Bible nic nepraví o gayích a lesbických ženách, ale odsuzuje pouze ty, jejichž homosexuální chování nevyplývá z jejich přirozenosti. Otázka homosexuality bývá v posledních letech v církvích více diskutována. To by mělo přispět k tomu, aby věřící homosexuálové neviděli svůj život jako protikladné dilema, v němž se musí vzdát jednoho ze svých já. Víra v Boha i smíření se svým zaměřením jim totiž usnadní dosažení plnohodnotného života v souladu s křesťanskými ideály, na nichž stojí celá naše civilizace.

Možné křesťanské přístupy k homosexuálům se charakterizují jako pro-gay a ex-gay. Oba dva přijímají homosexuálně orientovaného člověka, pro-gay připouští, že je schopen za určitých podmínek žít ve věrném stejnopohlavním páru, ex-gay usiluje o plnou pohlavní abstinenci, ovšem za předpokladu bohatě rozvinutého citového života. Řečeno slovy starých Řeků, nahradit eros agapé nebo spíše jej převést na platonickou úroveň. Oba směry však usilují o harmonii osobnosti.

To se již nedaří některým sektám či směrům, které se pokoušejí o „vyléčení“ homosexuality. Jejich případné úspěchy jsou však většinou jen krátkodobé a leckdy vytvářejí nešťastná manželství. Právě u věřících však bývá snaha řešit homosexualitu sňatkem častá. Vždy by se však mělo jednat o zodpovědné rozhodování, protože je velké riziko, že na snahu skrýt svou orientaci doplatí další lidé, manželka a děti.

Snahu o lepší přijetí v církvi projevují sami homosexuální věřící, kteří se sdružují v organizacích křesťanských gayů a lesbiček. Popularita těchto sdružení a jejich schopnost nabídnout svým členům více než pouhou zábavu či sex vede k většímu zájmu o jejich další aktivity. Zapojují se do církevního dialogu na toto téma a zprostředkovávají pro své příznivce pastorační u těch kněží, kteří jim rozumějí a jsou schopni je pochopit v jejich těžkém údělu. U nás má podobný cíl Logos, který má v rámci Diakonie Českobratrské církve evangelické telefonní linku pomoci.

3.10 Jiné země a homosexualita

Sledovat, jak se otázka homosexuálů vyvíjí v jiných zemích, může být zajímavé pro odhad budoucího vývoje i pro vyvarování se chyb, které by u nás mohly nastat. Příkladem nám budiž přístup Dánska, které jako první v roce 1989 přijalo zákon o registrovaném partnerství. Nejliberálnější zákon platí v Nizozemsku (od r. 1998). V Norsku platí zákon o registrovaném partnerství od roku 1993 a ve Švýcarsku ho schválili minulý rok v referendu.

Velká Británie

Velká Británie byla vždy konzervativní zemí, kde se ovšem vzhledem k hospodářskému pokroku objevovaly často věci, které měnily svět. V otázce

homosexuálů je situace podobná. Silně věřící Anglie, a přesto je její církev tolerantní k této otázce. Nyní je šance uzavírat partnerství, a dokonce i adoptovat dítě.

Britská vláda předložila návrhy na registrované partnerství párů stejného pohlaví. Podle návrhu by mohly páry stejného pohlaví legalizovat svůj svazek smlouvou o civilním partnerství.

Gayové a lesbické ženy by pak měli stejná práva jako heterosexuální páry žijící v manželství; měli by stejný nárok na důchod, dědictví po partnerovi a státní přídavky a spadali by do stejné daňové kategorie. Dvojice, které se budou chtít rozejít, budou muset absolvovat formální proceduru, v jejímž rámci by měly oddělit své účty a zajistit péči, a to nejen finanční, o případné děti, stejně jako při rozvodu. Podle některých médií se očekává, že zájem o registrované partnerství projeví v Británii asi půl milionu homosexuálních párů.

Vládní úřad Women and Equality Unit, který ve vládní administrativě zodpovídá za oblast rovných práv spojených se sexuální orientací, vypracoval v červnu 2003 obsáhlou studii „Civilní partnerství: rámec pro právní uznání stejnopohlavních párů“ (Civil Partnership: a framework for the legal recognition of same-sex couples). Tento dokument je konzultačním podkladem k vládním návrhům na zavedení registrací civilního partnerství stejnopohlavních párů. Nastiňuje navrhovaný vznik nového právního statusu „registrovaného partnera“ a balík práv a povinností, které by mohly vyplývat z registrace stejnopohlavního civilního partnerství.

Česká republika se přijetím registrovaného partnerství zařadí mezi jiné země, které tuto legislativu již mají.

Státy, kde je homosexualita trestána smrtí:

Afghánistán, Írán, Jemen, Mauretánie, Nigérie, Pákistán, Saudská Arábie, Súdán.

Státy, kde je uzákoněno registrované partnerství či obdobný svazek:

Argentina, Austrálie, Česko, Dánsko, Finsko, Francie, Grónsko, Island, Maďarsko, Německo, Nizozemsko, Norsko, Portugalsko, Spojené království (Velká Británie), Švédsko.

Státy, kde je povolena adopce:

Tasmánie (Austrálie), Západní Austrálie (Austrálie), Dánsko, Island, Nizozemsko, Spojené království (Velká Británie), Spojené státy americké (s výjimkou Arkansasu, Floridy, Mississippi a Utahu), Španělsko, Švédsko.

Státy, kde je LG párům umožněno manželství i adopce:

Kanada (Britská Kolumbie, Newfoundland a Labrador, Ontario, Québec, Saskatchewan, Yukon), Nizozemsko, Massachusetts (USA), Španělsko.

Homosexualita je známa již od starověkého Egypta a Mezopotámie. Ve starém Řecku byl vztah společnosti vstřícný a prohomosexuální. Od středověku bylo vnímání homosexuality velmi špatné, souviselo s nárůstem vlivu církve. Jedinou světlou výjimkou byla renesance a novodobější Anglie. Od druhé světové války je tento vztah na vzestupu, v Čechách byla trestnost zrušena dokonce už roku 1961. Stát byl naladěný spíše proti, teprve doba po revoluci znamená vzestup vnímání homosexuality širokou veřejností jako součást všedního života. Co se týče církví, jejich názory se liší od trestajících až po církve, jež plně akceptují homosexuály jako boží dílo. Vliv církve na morálku vede často k potlačování vlastních pocitů, je ale zajímavé, že i silně věřící země mají zákony prohomosexuální – Španělsko, Argentina. Naopak islamistické země trestají homosexualitu smrtí.

3.11. Homosexualita v umění

Jedna z oblastí, v níž se zachovaly záznamy o lásce ke stejnému pohlaví, je umění a literatura. Homosexuální city stojí u základů západního umění a jejich kořeny se dají vystopovat do antického Řecka. O Homérově Iliadě se soudí, že láska mezi dvěma muži je jejím hlavním rysem, na který se tak nahlíželo již ve starověku. Výklad k tématu homosexuality poskytuje svým čtenářům Platónovo Symposion, které na jednom místě předkládá tvrzení, že homosexuální láska je vyšší než heterosexuální.

Evropská tradice pokračovala v průběhu věků v dílech Leonarda da Vinciho, Michelangela Buonarrotiho a Williama Shakespeara. V muslimských společnostech byla homosexuální témata přítomna u postav jako Abú Nuwas nebo Omar Chajam. Příběh prince Gendžiho, zvaný „první skutečný román“, založil tuto tradici v Japonsku. V Číně byla tato tradice zastoupena díly autorů Bian er Zhai a Jin Ping Mei.

Idoly jako Madonna a Elton John pokračují v této tradici v dnešní době. Homosexuální témata obvykle zobrazuje japonský žánr animovaného filmu jaoi. Umělecké akty také často zobrazují lesbičky. Existuje mnoho divadelních her. V USA populární televizní pořad *Queer Eye for the Straight Guy* srovnává homosexuální muže s antickými múzami. V roce 2005 získal velké světové uznání film *Zkrocená hora*, zabývající se homosexuální tematikou. Homosexualita se také představuje v četných muzikálech.

3.12 Vztah homosexuality k pedofilii a ke zneužívání dětí

Podle některých názorů gayové mají oproti heterosexuálům větší tendenci k sexuálnímu zneužívání dětí nebo že je mezi nimi více pedofilů než mezi heterosexuály.

Jednou z příčin názoru je, že muži orientovaní na chlapce nezřídka ze společenských důvodů přijímají navenek nebo i vnitřně identitu homosexuála nebo bývají za homosexuály považováni. Rovněž některé ideologické koncepce zařazují pedofilní orientace pod homosexuální nebo heterosexuální orientaci jako jejich varianty. Vzhledem k tomu, že nejsou relevantní empirické ani teoretické důvody k domněnce, že by pedofilních mužů zaměřených na chlapce (boyloverů) mělo být výrazně méně než zaměřených na dívky (girlloverů), mohlo by osob zaměřených na chlapce být téměř tolik, jako androfilních mužů (několik procent z populace), zatímco mužů zaměřených na dívky řádově méně než mužů zaměřených na dospělé ženy. Úvahy jsou však komplikovány tím, že erotická reaktivita vůči dětem a zejména dospívajícím je vlastní desítkám procent mužů i žen, kterým pedofilní identita nebývá přisuzována. O vztahu homosexuality k pedofilii ani o pedofilie samé jako založení (orientaci) neexistují významnější hodnotné výzkumy (studie se většinou zaměřují jen na pohlavní zneužívání dětí).

Americká psychologická asociace ve svém osvětovém článku uvádí, že neexistuje žádný důkaz, který by naznačoval, že homosexuálové jsou k zneužívání dětí náchylnější než heterosexuálové.^{1 2} Obecné povědomí o zvýšené náchylnosti homosexuálů k dětem či mladistvým bylo však posíleno například sérií sexuálních skandálů katolických duchovních v USA, jejichž činy se v převážné většině medializovaných případů týkaly dospívajících chlapců.

¹ American Psychological Association: Answers to Your Questions About Sexual Orientation and Homosexuality – viz. <http://www.apa.org/topics/sbehaviorsub1.html#goodparents>

² University of California, Psychology Department: Facts About Homosexuality and Child Molestation – viz. http://psychology.ucdavis.edu/rainbow/html/facts_molestation.html

3.13 Homofobie

Hnutí za emancipaci homosexuálů nutně narazilo i na otázku, jaké jsou příčiny toho, že někteří jedinci velmi lpí na nepřátelství k nim, případně věnují velmi mnoho energie boji proti společenským změnám v této oblasti.

Pro tuto vlastnost se nejvíce ujalo označení homofobie, které zavedl poprvé použil americký režisér a psychoterapeut George Weinberg roku 1967^{1 2 3}. Ten ji definoval jako iracionální, věcně nijak nezdůvodněný strach z homosexuálních osob a jejich způsobu života, později jako iracionální odmítnutí. Výraz se používá v široké škále významů od pouhých sklonů k negativním emocím přes názorové zaměření až pro označení zločinů proti homosexuálně zaměřeným lidem, po určitou dobu bylo používáno i jako označení nemoci. V USA bylo údajně v sedmdesátých letech dokonce několik vrahů homosexuálních lidí osvobozeno s odůvodněním, že jednali pod vlivem duševní nemoci homofobie, a nebyli tudíž zodpovědní za své jednání.⁴ Proto se nejen odpůrci homosexuality, ale i někteří gay aktivisté začali od tohoto pojmu jakožto označení „choroby“ odklánět. Použity byly též termíny homosexofobie⁵, homosexismus, homonegativismus, antigay předsudky a heteronormativita. C. M. Herek užil pojem heterosexismus⁶.

Některé zkušenosti a studie již dříve zkoumaly hypotézu, že u části z těchto osob se homofobií projevuje potlačená vlastní homosexualita, s níž nejsou vyrovnáni. Té sice některé případy odpovídají, obecné osobnostní rysy spojené s homofobií však nebyly prokázány. Ve skutečnosti může být i například projevem obecných názorových sklonů spočívajících v příslušné kultuře nebo subkultuře, zejména patriarchální, v odporu k odlišnostem různého typu nebo vycházejících z konzervatismu nebo fundamentalismu,

¹ George Weinberg: Society and the healthy homosexual, New York 1972

² Smith, K. T.: Homophobia: A tentative personality profile. Psychological Reports, 29, 1971, str. 1091–1094

³ Hudson, W. W., Ricketts, W. A.: A strategy for the measurement of homophobia. Journal Of Homosexuality, 5, 1980, str. 357–372)

⁴ Olga Pechová: Homofobie – viz <http://dokumenty.bengales.cz/les-veda/homofobie>

⁵ Levitt, E. E., Klassen, A. D., Public Attitudes toward Homosexuality

⁶ Herek, C.M.: Beyond »homophobia«: A social psychological perspective on attitudes toward lesbians and gay men. Journal of Homosexuality, Special Issue: Homophobia: An Overview, 10 (1/2), 1-21, 1984

případně projevem obecné nevyrovnanosti se sexualitou bez ohledu na vlastní orientaci, nejistoty v hodnotě vlastního rodinného života a obavy o jeho zpochybnění, ale ani tyto korelace nejsou spolehlivé. Soubor předsudků a agresivních vzorců tohoto typu se objevuje v různé míře téměř v každé společnosti, podobně jako etnické a národnostní. Švýcarský psycholog prof. Udo Rauchfleisch¹ se zařazením mezi chorobné fobie nesouhlasí, protože homofobové se homosexuálně zaměřeným lidem nevyhýbají, ale naopak je se záměrem agrese vyhledávají, a také proto, že se týká příliš velké části populace. Podle dotazové studie z východního i západního Německa roku 1993² byla třetina obyvatelstva silně nepřátelská vůči homosexuálům a třetina ambivalentní, avšak rovněž sdílející některé odmítavé předsudky a kliše. Vztahem homofobie a křesťanství se zabýval například Antonín Komenda³. Homofóbií se zabývaly i mnohé další práce^{4a5}.

3.14 Dílčí závěr

Vztah k homosexualitě má tvar sinusoidy, v počátcích tolerována, později trestána, a nyní opět sklon k toleranci. Své místo si hledá i ve zdravotnických systémech, jejichž výklad kopíruje společenskou náladu. I přes snahy o léčbu je jasné, že změna sexuální orientace je většinou nemožná, z čehož se dá usoudit, že je vrozená a ne naučená. Aktuálně je patrný sklon k větší liberalizaci a ČR se řadí mezi pokrokové země s vyspělou legislativou upravující otázku homosexuality. Přes tyto tendence má však své slovo katolická církev, která ve své konzervativnosti stále trvá na protihomosexuálních názorech, které však nereflektují potřeby a poznatky moderní doby. Například věřící homosexuál je stále tabu, o kterém se nemluví. Homosexualitě se překvapivě dobře daří v umění. Mnoho velkých děl z historie obsahuje odkaz na toto chování. V kontextu s mojí hypotézou si dovoluji upozornit na nový termín, který

¹ Udo Rauchfleisch: K problému homofobie – viz <http://partnerstvi.stud.cz/pvl/rauchfleisch.phtml>

² Bochow, M.: Einstellungen und Werthaltungen zu homosexuellen Männern in Ost- und Westdeutschland. In: C. Lange (Hg.): AIDS - Eine Forschungsbilanz. 115-128. Berlin 1993

³ Antonín Komenda: Ke kořenům křesťanské homofobie. Iuridica, 2/2000, Univerzita Palackého Olomouc

⁴ Marianna Šípošová: Homofóbia a jej dopad na homosexuálnu menšinu, FiF UK, Bratislava 1997

⁵ Jaroslava Talandová: Sociální postavení lesbických žen a alternativní rodinné modely v kontextu heterosexuální společnosti. Praha, L-klub Lambda, 1997

vznikl ve 20. století – homofonie. Označuje iracionální strach, dle mého názoru se jedná o strach z neznámého.

4. REGISTRované PARTNERSTVÍ

4.1 Co je to registrované partnerství

Dle serveru partnerství.cz je to institut, který má zajistit právní jistotu pro soužití dvojic stejného pohlaví v daném právním řádu a má upravovat uzavírání partnerství, podmínky pro jeho zrušení nebo zánik, vzájemné majetkoprávní vztahy partnerů, jejich vzájemná práva a povinnosti a práva a povinnosti vůči státu a jeho institucím. Pro některé gaye a lesby je to také důkaz společenského uznání od společnosti.¹

Dle iniciativy.cz: Registrované partnerství je trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví starších 18 let, způsobilých k právním úkonům. Alespoň jedna z osob vstupujících do partnerství musí být státním občanem České republiky. Oba nesmí předtím uzavřít manželství nebo vstoupit do partnerství anebo do obdobného svazku osob stejného pohlaví v zahraničí.²

Zákon o registrovaném partnerství byl zveřejněn v částce 38 Sbírký zákonů dne 3. 4. 2006 pod číslem 115 (a 116) a k 31. 12. 2006 vstoupilo do partnerství 235 gay a lesbických párů.

4.2. Vývoj zákona, procesy schvalování

V České republice se první náznak uvědomění si existence lidí s menšinovou orientací projevila v letech 1992 – 1993, kdy se připravovala novela občanského zákoníku.

Zákon však neprošel a teprve v roce 1995 se měl projednávat zákon o registrovaném partnerství. Zákon o RP předložily poslankyně ODS Anna Röschová a Milena Kolářová, neměl podobu dnes schváleného zákona, ale upravoval, podobně jako v Portugalsku, jen dědictví a společné užívání bytu. K projednávání však po několika odkladech vůbec nedošlo kvůli volbám.

¹ www.partnerstvi.cz

² www.iniciativa.cz

2. dubna 1998 zamítla sněmovna v prvním čtení vůbec první ucelený poslanecký návrh zákona o registrovaném partnerství osob téhož pohlaví. Zákon odkazoval na zákon o rodině a oproti manželství vyjímal jen společnou výchovu dětí a adopci. Vláda se k zákonu postavila odmítavě. Předkladatelé: Zuzka Rujbrová (KSČM), Jana Gavlasová (ČSSD) a Jaroslav Zvěřina (ODS). Hlasování o zamítnutí tehdy prošlo o pouhé dva hlasy.

2. prosince 1999 na návrh lidovce Cyrila Svobody zamítla sněmovna poslanecký návrh zákona o partnerském soužití osob téhož pohlaví. Předkladatelé: Zuzka Rujbrová (KSČM), Jan Zahradil (ODS), Jitka Kupčová (ČSSD) Monika Horáková (US) a další. Návrh v průběhu roku několikrát přežil hlasování o zamítnutí a dvakrát byl vrácen do výborů. Ke schválení ho poslancům doporučila i vláda premiéra Miloše Zemana. Tentokrát to bylo o pouhé 3 hlasy.

17. září 2001 schválil sociálnědemokratický kabinet premiéra Zemana svůj první návrh na uzákonění soužití osob stejného pohlaví. Přípravu iniciovala rada vlády pro lidská práva poté, co sněmovna registrované partnerství už dvakrát odmítla. Návrh předložil ministr spravedlnosti Jaroslav Bureš.

25. října 2001 vrátila sněmovna vládě těsnou většinou hned v prvním čtení návrh zákona o partnerském soužití osob stejného pohlaví k dopracování. Vrácení podpořili všichni lidovci, téměř celá ODS a někteří unionisté. Díky volbám v roce 2002 už ovšem k přepracování vládou nedošlo. Zákon se nevrátil o jeden hlas.

4. února 2004 koaliční vláda premiéra Vladimíra Špidly (ČSSD) podruhé (poprvé v lednu) stáhla z programu návrh zákona o registrovaném partnerství. Norma tehdy prý neměla šanci projít. Premiér Špidla ji doporučil navrhnout jako poslaneckou iniciativu.

18. června 2004 začala sněmovna projednávat návrh zákona o registrovaném partnerství, který jí v dubnu předložila skupina poslanců ze čtyř parlamentních stran. Na přípravě se podíleli i zástupci Gay a lesbické ligy. Předkladatelé: Táňa Fischerová, Vlastimil Ostrý a Pavel Svoboda (všichni US-DEU), Jitka Kupčová a Zdeněk Jičínský

z ČSSD, Jan Zahradil a Jaroslav Zvěřina z ODS a Kateřina Konečná a Vladimír Koníček z KSČM.

25. listopadu 2004 prošel tento návrh druhým čtením, aby byl 11. února 2005 opět zamítnut, jako vždy i tentokrát, těsnou většinou jednoho hlasu.

Začátek roku 2006 byl velmi dramatický a mediálně sledovaný. Poslanecká sněmovna postoupila návrh zákona Senátu 2. ledna 2006. Senát jej na své 9. schůzi dne 26. ledna 2006 schválil poměrem hlasů 45:14. Nyní tedy zbývalo vše na prezidentu republiky Václavu Klausovi. O čtrnáct dní později vyzval premiér Paroubek prezidenta, aby podpořil registrované partnerství, čímž zahájil spor mezi hradem a Kramářovou vilou.

17.2.2006 prezident zamítl zákon o registrovaném partnerství (bližší příloha č.1), k čemuž se premiér vyjádřil: „Musím bohužel konstatovat, že jsem vždy měl z prezidenta dojem, že moc nechápe lidi, kteří se odlišují od obecného průměru, ať v názorech či například sexuální orientaci. A tímto vetem toto mé mínění jen potvrdil.“ Prezidentův postoj k této záležitosti je dlouhou dobu neměnný a odůvodňuje ho tím, že „jednotlivé paragrafy zákona nepřipustně kopírují uspořádání obvyklé pro tradiční instituci manželství.“ Vadí mu hlavně, že u partnerů platí vyživovací povinnost stejně jako v manželství.

Prezidentův tajemník Jakl pozval následně emailem předsedu gay iniciativy Jiřího Hromadu, který se však vyjádřil, že není smysluplné hovořit o zamítnutém zákonu a že prezident debatu rázně ukončil. Hromada setkání připustil až po opětovném projednání ve sněmovně.

Toho se ovšem již prezident Klaus nedočkal. Sněmovna totiž 15. března přehlasovala veto prezidenta a schválila zákon o registrovaném partnerství. Schválení proběhlo opět těsně, pro zvedlo ruku 101 poslanců ze 177 přítomných.

Za zmínku snad stojí ještě výrok poslance JUDr. Ing. Jiřího Karase z KDU-ČSL, který prohlásil k jedné z dřívějších předloh: „Musím bohužel konstatovat, že ani jedna z uvedených úprav nepředstavuje skutečnou pomoc skupinám postiženým

homosexuální orientací. To, co tito občané potřebují, není žádný formální svazek imitující manželství muže a ženy, ale především všestranná pomoc na cestě k heterosexuálnímu standardu zdravé populace.“

Dalším zajímavým výrokem je věta poslance MVDr. Mariana Bieleseze ze strany US-DEU: „.....jednoznačně odsuzuji soužití osob stejného pohlaví za současné preference vztahu mezi mužem a ženou. Jedině tento totiž umožňuje zplození potomstva, normální vývoj dětí, kdy dítě jasně ví a rozeznává kdo je máma a kdo táta...“¹

4.3 Rozdíl mezi registrovaným partnerstvím a manželstvím

Pro srovnání je třeba uvést, co zákon o registrovaném partnerství vlastně obsahuje a upravuje. Především je to právo partnerů dědit po sobě. Dále obsahuje pravidla pro společné zdanění partnerů, právo na informace o zdravotním stavu partnera a vyživovací povinnost. Mezi věci, o kterých se mluví už méně, patří právo užívat byt partnera, právo odmítnout svědectví proti partnerovi a právo zastupovat partnera při styku s úřady.

Jak uvádí Janošová: „Partnerské soužití neznamená totéž co manželství. Zástupci homosexuální minority, ale i ostatní politicky činní lidé, kteří usilují o přijetí tohoto zákona, si rozdíl plně uvědomují. Manželství svou podstatou směřuje k naplnění rodičovské role a k výchově dětí, což u stejnopohlavního svazku za běžných okolností není možné. Hlavní význam registrovaného partnerství tkví v úpravě majetkových poměrů. Cílem je, aby tyto vztahy byly zrovnoprávněny s manželskou dvojicí. Registrovaným dvojicím nebude umožněno církevní uzavírání jejich svazku a ani případná adopce. Partnerské soužití je vnějším stvrzením jedince, že ten, s nímž žije ve společné domácnosti, je mu opravdu nejbližší, že mu v zásadních záležitostech (otázky práv a majetku) náleží spolurozhodování.“²

¹ <http://www.iniciativa.cz/www/index.php?page=clanek&id=280>

² Janošová, P., Homosexualita v názorech současné společnosti, 1.vyd., Praha, UK, Karolinum, 2000, s.60

Oproti manželství zde však není rozdíl co do rozvodů. Hojnost je sice menší, ale již tento rok (2007) jsou evidovány první rozvody.

4.4 Registrované partnerství a církve

Prakticky stejně jako se staví jednotlivé církve pro či proti homosexuálům, stejně tak se staví i pro a proti registrovanému partnerství. Je tedy jasné, že církve jsou většinou proti a to převážně z důvodu, že jej srovnávají s uzavíráním manželství, jehož instituci samy vytvořily.

Je také těžko pochopitelné, proč představitelé katolické církve vyčítají některým homosexuálním mužům promiskuitní chování, a zároveň odmítají tak konzervativní krok, jakým je snaha o stabilizaci párového soužití!!! Někteří liberálové naopak odmítají tento zákon s poukazem na potřebu minimalizace zásahů institucí do života člověka a ustupující vážnost manželství.

Přitom přijetí registrovaného partnerství umožňuje lesbickým a gay párům stejnou volbu, jako mají heterosexuální páry. Žít jako druh s druhem či družka s družkou. Nebo svůj vztah veřejně, a tedy i právně, deklarovat. To znamená nejen získání právních výhod, ale i přihlášení se ke vzájemné zodpovědnosti. Je to další posun v celospolečenském vnímání homosexuality jako menšinové, ale plnohodnotné varianty lidského chování a citění.

Opět i na tomto příkladu se ukazuje, jak se katolická církev v ČR staví k otázce homosexuality. Předpokládám minimální informovanost jednotlivých představitelů a pouze papouškování stanoviska Vatikánu (i když si uvědomuji, že jiná možnost v organizaci katolické církve není možná). Cítění konkurence „jejich“ manželství opět zvedlo vlnu kritiky homosexuálů ze strany církve. Osobně se domnívám, že právě v tomto případě udělala katolická církev velkou chybu a dokázala tak, že není moderní institucí, která by byla schopna reagovat na moderní podněty.

4.5 Adopce dětí do homosexuálních rodin

Zřejmě nejvíce kontroverzní otázka. Dle Jiřího Hromady, předsedy Gay iniciativy, je to téma, které vytáhne oponent až ve chvíli, když už nemá co říci.¹

Český Zákon o rodině umožňuje osvojení dítěte nebo pěstounskou péči o ně jak manželským párům, tak jednotlivcům za podmínky, že poskytují vhodné výchovné prostředí. Vhodnost prostředí je posuzována individuálně správním řízením a znaleckými posudky, v nichž se mohou projevit společenské názory i lidské kvality osob, které rozhodují.

Zákon o registrovaném partnerství osob stejného pohlaví, přijatý v ČR roku 2006, toto právo výrazně omezil tím, že osvojení dítěte registrovaným partnerem zcela vyloučil bez ohledu na další okolnosti, podobně jako jsou vyloučeny osoby úředně zbavené svéprávnosti. Lze předpokládat, že toto ustanovení bude sloužit jako precedens i při posuzování vhodnosti adopce těm homosexuálně zaměřeným osobám, které v partnerství nežijí, nebo kteří o výhody a nevýhody registrace nemají zájem. Tím zákon nepřímou podporou diskriminaci homosexuálně zaměřených osob. Někteří odpůrci i příznivci zákona naopak předpokládají, že přijetí zákona do budoucna usnadní postavení registrovaného partnerství osob stejného pohlaví na roveň manželství, včetně možnosti společné adopce dětí.

Většina dětí, které jsou v ČR vychovávány rodiči stejného pohlaví, pochází z předchozích heterosexuálních manželství svých rodičů. Některé lesbické ženy volí možnost umělého oplodnění, které je však v našich podmínkách oficiálně dovoleno pouze heterosexuálním párům, a proto ženy za touto možností buď cestují do zahraničí, nebo se ve výjimečných případech podaří standardní postup nějak obejít. Oficiální statistiky a data vypovídající o počtech dětí žijících v gay rodinách u nás neexistují a nebyly provedeny ani validní sociologické výzkumy, které by se tímto fenoménem zabývaly. Výjimkou je snad práce Jaroslavy Talandové, která provedla sociologický výzkum uvnitř pražské lesbické komunity. Talandová dospívá k závěru, že problematika mateřství není v lesbické komunitě tématem okrajovým a mnoho žen z jejího vzorku

¹ www.iniciativa.cz

artikulovalo touhu v budoucnu dítě vychovávat. Nejčastěji ženy uváděly možnost umělého oplodnění či pohlavní styk s mužem, kterého znají.¹

Podle některých názorů jsou negativními stránkami výchovy dětí v homosexuálním páru absence mužské nebo ženské role v rodině, znejistění narušením tradičního pojetí rodiny a z toho vyplývající traumatizující postavení dítěte v nepříznivě naladěné společnosti. Názory o narušení vzorů mužské a ženské role se vyskytují zejména u některých psychoanalyticky nebo systemicky orientovaných psychologů. V Česku je popularizují například L. Trapková a V. Chvála², jimž oponuje pomocí odkazů na odborné studie například sexuolog Ivo Procházka.³

Přibližně od poloviny 80. let 20. století existují studie, které při porovnání skupin dětí vychovávaných homosexuálními a heterosexuálními rodiči nezjistily žádné specifické vývojové rozdíly v jejich inteligenci, psychologickém a sociálním myšlení a popularitě u kamarádů. Americká psychologická asociace ve svém osvětovém textu uvádí, že sexuální orientace rodičů neovlivňuje orientaci jimi vychovávaných dětí⁴ (míněno zřejmě výchovné ovlivnění). Negativní vliv výchovy ženským stejnopohlavním párem nezjistily ve své studii ani Wainrightová a Pattersonová.⁵

Odpůrci homosexuality přicházejí často s argumenty, které mají své zázemí v tradičně konzervativním předporozumění světu a jeho uspořádání. Od snadno vyvratitelných přemýšlení o tom, zda jsou homosexuálové duševně zdraví, či zda jim zázemí rodiny neumožní beztréstné zneužívání svěřených dětí, se pozornost přesouvá spíše k diskusím o tom, nakolik je pro vývoj dítěte jediným zdravým a přijatelným prostředím heterosexuální rodina. Jsou artikulovány obavy z toho, že pro děti vychovávané v jednopohlavních párech bude homosexualita jejich rodičů bolestivým stigmatem. Tento aspekt je však spíše problémem společenské netolerance, nikoliv handicapem samotné homosexuální orientace či homosexuálních aktérů.

¹ Jaroslava Talandová: Sociální postavení lesbických žen a alternativní rodinné modely v kontextu heterosexuální společnosti. Praha, L-klub Lambda, 1997

² Ludmila Trapková, Vladislav Chvála: Rozdíly mezi mužskou a ženskou potenci a příznak v rodině. Viz. http://www.lirtaps.cz/konf_predn_trapkova.htm

³ Ivo Procházka: Pohlaví, výchova a pravda (MF Dnes, příloha Kavárna, 30. 9. 2006), viz. <http://mfdnes.newtonit.cz/default.asp?cache=295223>

⁴ American Psychological Association: Answers to Your Questions About Sexual Orientation and Homosexuality, viz. <http://www.apa.org/topics/sbehaviorsub1.html#goodparents>

⁵ Jennifer Wainright & Charlotte Patterson. (2006). Delinquency, Victimization, and Substance Use Among Adolescents With Female Same-Sex Parents. *Journal of Family Studies*

Většina dosud realizovaných výzkumů vzešla z obav a pochybností soudů rozhodujících o svěřeni dítěte po rozvodu heterosexuálního manželství v případě, kdy mělo být dítě svěřeno homosexuálnímu rodiči či páru. Výzkumy se doposud soustředily převážně na rodiny lesbických matek, kterým byla srovnávací skupinou buď rodina svobodných heterosexuálních matek, nebo klasická heterosexuální rodina se dvěma rodiči.¹ Výzkumy, zabývající se rodinami gay mužů, takřka neexistují. To vyplývá patrně z toho, že většina dětí je po rozvodu stále přidělována do péče matky, a proto si lesbické ženy výrazně častěji než homosexuální muži přinášejí do svých pozdějších vztahů děti z předchozích manželství. Také v případě osvojení do vlastní péče se má stále zato, že žena je k výchově dětí „přirozeně“ lépe vybavena, a proto jsou častější případy, kdy je dítě osvojeno lesbickým párem než párem gay mužů. Většina dosavadních výzkumů se zaměřovala na rodiny s dětmi z předchozích heterosexuálních manželství nebo na lesbické rodiny, kde jedna z matek byla uměle oplodněna. Rodiny s adoptovanými dětmi zatím zůstávají sociálními vědci nepovšimnuty.

Další častý bod, který se v souvislosti se zvažováním možnosti gay rodičovství objevuje, je obava, zda bude gay pár moci poskytnout přiměřené vzory mužských a ženských rolí, které jsou tradičním očekáváním stále považovány za jediné zdravé rozdělení rolí v rodině. Role maskulinní je přitom jasně vázána na osobu biologického muže, tedy osobu s penisem, a role femininní na biologické ženy, tedy osoby s vagínou. Porušení této klasické komplementarity mužského a ženského prvku zavedl příčiny k obavám o zdravý vývoj sexuální orientace dětí, genderové identity a vnímání genderových rolí. Ani v této oblasti výzkumy dosud nenaznačují žádný významný rozdíl. V sebeprojektivních testech nebyly nalezeny žádné rozdíly mezi dětmi homo- a heterosexuálních rodičů a obě skupiny se tedy identifikovaly v souladu se svým biologickým pohlavím. Děti se také nelišily ve volbě oblíbeného televizního programu, televizního hrdiny, oblíbené hry či hračky, které byly v obou skupinách v souladu s

¹ Jennifer Wainright & Charlotte Patterson. (2006): Delinquency, Victimization, and Substance Use Among Adolescents With Female Same-Sex Parents. *Journal of Family Studies*, s. 526-530. Shrnutí na APA a [beyondhomophobia.com](http://www.beyondhomophobia.com) (Parent Sexual Orientation and Adolescent Functioning). Viz. <http://www.beyondhomophobia.com/blog/2006/09/23/wainright-study/>

konvenčními preferencemi. Určité jemné rozdíly byly zaznamenány v případě rodin lesbických matek, kde se zdá, že tyto matky u svých dcer tak úzkostlivě nelpěly na genderově stereotypních hrách a hračkách a jejich dcery si například hrály i s autíčky či nářadím. Lesbické matky také častěji inklinovaly k sympatiím s feminismem. Častěji než gay otcové deklarovaly lesbické matky pozitivní dopady výchovy v homosexuální rodině, která podle nich vede děti k větší empatii a toleranci k rozdílnostem.¹ V celkovém porovnání se děti vychovávané v gay rodinách nelišily od dětí z heterosexuálních rodin ani ve volbě oblečení, v otázkách budoucího povolání či v představách o rozdělení rolí v domácnosti.² Lesbické matky artikulovaly (v porovnání s rozvedenými heterosexuálními matkami) větší starost o to, aby jejich dcery měly ve svém okolí možnost interakce s dospělými muži. Sociální sítě lesbických matek proto zahrnovaly jak ženy, tak muže, čímž byly dětem zabezpečeny přiměřené rolové identifikační vzory. Obecně se dá říci, že rodiny gay rodičů nežijí sociálně izolovaně, ale udržují živý kontakt jak s generací prarodičů, tak s jinými dospělými příbuznými a přáteli.

V souvislosti s výchovou dětí v homosexuálním páru se také často objevuje námitka, že tato rodinná konstelace bude pro děti tíživým stigmatem. Výzkumy opakovaně ukazují, že děti gay rodičů nevnímají žádné výraznější problémy ve vztazích se svými vrstevníky a většinou se samy považují za oblíbené v kolektivu. Ke stejnému poznání ohledně vrstevnických vztahů dětí gay rodičů dospívají také dospělí pozorovatelé, kteří je hodnotí jako nijak se neodlišující od srovnávací skupiny dětí heterosexuálních rodičů.³

Registrované partnerství je institut, který zajišťuje vybrané právní úpravy pro homosexuální partnery. Zároveň je to i důležitý důkaz uznání od společnosti. Do jisté míry odráží převažující náboženské vyznání v dané zemi (jsou ale i výjimky jako

^{1, 2} Jennifer Wainright & Charlotte Patterson. (2006). Delinquency, Victimization, and Substance Use Among Adolescents With Female Same-Sex Parents. *Journal of Family Studies*, s.526-530. Shrnutí na APA a [beyondhomophobia.com](http://www.beyondhomophobia.com) (Parent Sexual Orientation and Adolescent Functioning). Viz. <http://www.beyondhomophobia.com/blog/2006/09/23/wainright-study/>

³ Jennifer Wainright & Charlotte Patterson. (2006). Delinquency, Victimization, and Substance Use Among Adolescents With Female Same-Sex Parents. *Journal of Family Studies*, s.526-530. Shrnutí na APA a [beyondhomophobia.com](http://www.beyondhomophobia.com) (Parent Sexual Orientation and Adolescent Functioning). Viz. <http://www.beyondhomophobia.com/blog/2006/09/23/wainright-study/>

třeba Španělsko a Argentina). V České republice byl proces schvalování dlouhý a vždy vyrovnaný. 15.března 2006 se Česká republika přidala k zemím, které mají zákon upravující život homosexuálního páru. Hlavní výhoda spočívá v úpravě majetkoprávních vztahů a v gestu zrovnoprávnění gayů a lesbických žen s heterosexuály. Církev je většinou proti, neboť sama vytvořila institut manželství. Přitom registrované partnerství by mohlo snížit promiskuitu párů. Adopce dětí do homosexuální rodiny je jedno z nejvíce kontroverzních témat. Argumenty proti říkají, že dítě nebude mít v životě jasnou představu o roli, argumenty pro tvrdí, že děti z homosexuálních rodin mají větší rozhled a jsou tolerantnější.

4.6 Dílčí závěr

Registrované partnerství jako přijatý zákon v roce 2006 výraznou měrou přispěl k diskusi na toto téma a zpřístupnil tak mnoho nových informací, které měli za následek menší homofonní chování a lepší přístup společnosti. Církev jako tvůrce manželství se pochopitelně staví do opozice a argumentuje špatným příkladem pro děti. Osobně se však domnívám, že je lepší výchova dítěte v homosexuálním páru plném lásky než v dětském domově. Otázka adopce však zatím zůstává spíše nediskutovatelná.

5. Dotazník

Dotazník k získání dat potřebných ke zpracování diplomové práce na téma:

Společné soužití osob homosexuálního zaměření

Odpověď, která Vám nejvíce vyhovuje zakroužkujte

1)

Věk: do 18 let 19-25 25-40 41-60 61 a výše

Pohlaví: muž-žena

Vzdělání: základní SOU středoškolské VŠ

2)

Kolik homosexuálů ze svého okolí znáte?

Žádného 1-6 více než 6

3)

Je v České republice homosexuální chování na veřejnosti zakázané?

Ano ne

4)

Co si myslíte o homosexualitě?

Jeden z projevů lidské sexuality je to nemoc/úchylnka je to módní trend

5)

Kdyby Vás měl v prodejně oblečení obsluhovat homosexuální prodavač, vadilo by Vám to?

Ano ne nevím

6)

Znáte názor katolické církve na homosexualitu?

jsou spíše protihomosexuální podporují homosexualitu neznám její postoje

7) Myslíte si, že jsou homosexuálové v běžném životě (práce, u doktora, na nákupu) znevýhodňováni?

Ano ne nevím

8) Změnil se Váš názor na homosexualitu po schválení zákona o registrovaném partnerství?

Ano ne

9) Ve kterém roce byl přijat zákon o registrovaném partnerství?

2000 2006 nevím

10) Zkuste zařadit první zmínky o homosexualitě do časového období.

Starověký Egypt středověk 19. století

11) Souhlasíte s argumenty katolické církve k registrovanému partnerství?

Ano souhlasím ne, nesouhlasím neznám její argumenty

12) Vadí Vám chování homosexuálních párů ve společnosti? (držení se za ruce a jiné projevy páru stejné jako u heterosexuálních párů)

Vadí mi jejich projevy nevadí mi jejich projevy

Děkuji za Váš čas při zpracování tohoto dotazníku.

5.1 Výsledky průzkumu

Tento dotazník byl položen náhodnému vzorku 63 obyvatel Prahy dne 20.1.2008. Lidé reagovali ochotně a jakmile zjistili na jaké téma dotazník je, reagovali většinou jen úsměvem. Nesetkal jsem se s odmítnutím z homofobických důvodů. Celkem jsem oslovil 24 mužů a 39 žen, vzorek tedy obsahuje 63 náhodně vybraných respondentů.

Zpracování vybraných dotazníků přináší nové poznatky jednak k mým hypotézám a jednak vrhá nové světlo i na názorové rozdělení respondentů co do vzdělání, pohlaví a věku. Nasetkal jsem se s tím, že by některý z respondentů odmítl dotazník, nasetkal jsem se ani se slovním napadením tématu homosexuality. Do budoucna bych se rád pokusil zpracovat dotazník mezi věřícími a zjistit názorové rozložení uvnitř církve.

5.2 Odpovědi dle pohlaví

U otázky číslo 2 bylo cílem zjistit počet homosexuálů, které respondent ve svém okolí zná. 6 žen odpovědělo, že neznají žádného, druhou možnost 1-6 zaškrtno 24 žen a 9 žen znalo více než 6 homosexuálů. U mužů byl poměr 3 mužů, kteří neznají žádného ku 15 mužům, kteří znají jednoho až šest. Více než 6 volilo 6 mužů. Pokud odpovědi převedeme na procenta, pak 15,4 % žen nezná žádného oproti 12,5 % mužů. Jednoho až 6 volilo 61,5 % žen oproti 62,5 % u mužů. Více než 6 volilo 23,1 % žen. U mužů to bylo přesně 25 %, kteří jich znali více než 6.

Otázka číslo 3 měla za úkol zjistit stav informovanosti v Praze. Homosexuální chování na veřejnosti není v České republice zakázané. Kolik žen to vědělo? Pouze 7,7 % zaškrtno že ano, zbylých 92,3 % odpovědělo správně. Muži si byli jisti správnou odpovědí ve 100 %.

Domníval jsem se, že ne každý bude schopen správně zařadit první zmínky do časové osy. Výsledek mě překvapil. Ženy volili špatnou odpověď středověk v 15,4 % odpovědí. Všechny ostatní si byli jisti starověkým Egyptem a správně. Do 19 % nezařadila první zmínky žádná z žen. Muži se pletli ve 12,5 % a zařadili zmínky do středověku, zbytek volil správně.

Otázka číslo 4 byla jasně směřována k postojové orientaci. Překvapivá jasnost názorů se projevila při výběru odpovědí, kdy na odpověď a), tedy že homosexualita je jeden z projevů lidské sexuality, odpovědělo celkem 100 % mužů. Z žen to bylo jen 84,6 %. Druhou variantu, tedy že se jedná o nemoc či úchylku, zaškrtno zbylých 15,4 %.

Za pátou otázkou se skrývala snaha odhalit nepříjemné pocity při kontaktu s homosexuálem, možné předsudky. Samotná sexuální orientace prodavače oblečení by neměla hrát roli, někteří lidé však mohou mít předsudky a nezaměstnat homosexuála právě jen kvůli svým obavám. Ženám by homosexuální obsluha nevadila v 92,3 % dotázaných. Pouze 7,7 % by to vadilo. U mužů se 100 % shodne na tom, že by jim to nevadilo.

Zvláštní je že u otázky 12, tedy jestli Vám vadí chování homosexuálních párů ve společnosti, odpovědělo pouze 7,7 % žen, že jim jejich chování vadí, zbytku to nevadí. U mužů to vadí 12 % dotázaných, zbytku jejich chování nevadí.

Do podobné oblasti mířila i otázka číslo 7, tedy jestli si dotazovaný myslí, že jsou homosexuálové znevýhodňováni v běžném životě. Ženy to vidí celkem jasně a v 46,2 % uvádí, že nejsou. 30,8 % neví a 23,1 % si myslí, že ano. Muži se ve 12,5 % nemohou rozhodnout, ve 12,5 % si myslí že ano a zbytek zastává názor, že jsou na tom stejně jako zbytek populace.

Pátrání po vlivu církve jsem prozkoumával v otázkách číslo 6 a 11. 92,3 % z žen si je jisto, že je církev protihomosexuální, zbytek neví. Muži ve 100 % uvádí, že je církev protihomosexuální.

Argumenty katolické církve k registrovanému partnerství už nejsou tak známé. Plných 38,5 % žen nezná její argumenty, 46,2 % s nimi nesouhlasí a 15,4 % s nimi souhlasí. Muži ve 12,5 procentech uvádí neznalost argumentace, zbylých drtivých 87,5 % s nimi souhlasí.

Otázky 8 a 9 se snažily zjistit, jak moc bylo projednávání registrovaného partnerství prospěšné tématu. Změnil se názor žen během diskuse a po schválení? 100 % uvádí že nikoliv. A muži? Vzácná shoda, i zde uvádí 100 % že nikoliv.

Jak je to se znalostí přijetí? Zřejmě to bylo pro ženy významné téma, nebo je to tím, že jsme teprve dva roky po něm. Pouze 7,7 % žen nevědělo, zbylé ženy si byly jisty rokem 2006. Muži? 100 % vědělo.

5.3 Odpovědi dle vzdělání

Celkem jsem oslovil 6 osob se vzděláním ze středního odborného učiliště, 42 osob se středoškolským vzděláním a 15 vysokoškoláků. Má vyšší vzdělání vliv na toleranci či vyšší informovanost nebo ne? U otázky číslo 2 jsem zjišťoval počet homosexuálů známých v okolí. Na tuto skutečnost by nemělo mít vzdělání vliv, přesto lidé se středním odborným uvádí v 50 % žádného a v 50 % 1-6. U středoškoláků zná 35,7 % více než 6 homosexuálů, 8 % nezná žádného a 56,3 % jich zná mezi jedním až šesti. Vysokoškoláci uvádí v 80 % znalost 1-6, ve 20 % žádného.

Jak jsou na tom s informovaností (otázky číslo 3, 9 a 10)? Je v ČR homosexuální chování zakázané? SOU: 100 % ví že ne. Středoškoláci? 14,3 % volí špatně, zbytek ví, že není. A VŠ? 100 % ví že není.

Otázka 9 se ptala na rok přijetí zákona o registrovaném partnerství. SOU? Opět 100 % správně. Střední školy? 100 % správná odpověď. Z vysokoškolsky vzdělaných 20 % volí, že neví.

Otázka 10? Ptala se na zařazení prvních zmínek na časovou osu. Lidé s odborným vzděláním volí v 50 % správně Egypt a v 50 % špatně středověk. Střední školy volí špatně ve 14,3 % středověk, zbytek ho správně zařazuje do Egypta. Lidé s VŠ volí ve 100 % dobře Egypt.

Na názor jsem se ptal u otázky 4, 5 a 7. Jak berou homosexualitu lidé s odborným vzděláním? Jako úchylku ji označuje 50 %, jako projev sexuality dalších 50 % lidí. U středoškoláků je homosexualita brána jako úchylka u 7,1 %, zbytek ji bere jako variantu sexuality. Lidé s VŠ ji berou jako projev sexuality.

U otázky páté odpovědělo 50 % lidí se vzděláním odborným, že by jim vadilo, kdyby je obsluhoval homosexuální prodavač. Lidé se střední školou: 7,1 % se nemůže rozhodnout, zbytku by homosexuální obsluha nevadila. U VŠ lidí panuje 100 %, že by jim to nevadilo.

Jsou homosexuálové znevýhodňováni? Odborně vzdělaní si myslí v 50 % že ano, v 50 % že ne. Středoškoláci si myslí, že ne v 78,6 %. 7,14 % procent si myslí, že ano a 14,3 % neví. Vysokoškoláci: 40 % neví, 60 % si myslí, že ne.

Na znalost postojů církví se podívám u otázky 6 a 11. Názory církví jsou známy 100 % lidí s odborným vzděláním. Ze středoškoláků nezná její postoje 7,14 %, zbytek ví. U VŠ lidí 100 % ví o protihomosexuálních postojích.

Souhlasí však s jejími argumenty proti registrovanému partnerství? Lidé se střední odbornou školou? 50 % ano, zbytek ne. Středoškoláci? 28,6 % je nezná a zbytek si myslí že ne. Vysokoškoláci se ve 20 % shodnou s církvemi, ve 40 % neví a 40 % nesouhlasí.

100 % dotázaných se shodlo na tom, že se nezměnil jejich názor po projednání zákona o registrovaném partnerství bez ohledu na vzdělání.

A jak je to s tolerancí k vnějším projevům homosexuálních párů? Lidem s odborným vzděláním to vadí v 50 % případů, středoškolákům to vadí ve 28,6 % dotázaných, u VŠ vzdělaných není nikdo, komu by to vadilo.

5.4 Odpovědi dle věku

Celkem jsem oslovil 18 lidí ve věku 19-25 let. Osob ve věku 25-40 let jsem oslovil 39. Šest osob bylo ve věku nad 41 let.

Jak jsou na tom se znalostmi? Otázky 3, 6, 9 a 10. Otázka 3: správně odpovědělo 83,3 % nejmladších, 92,3 % osob od 25-40 let a 100 % nejstarších.

Otázka 6: správná odpověď zaškrtnutá od 83,3 % nejmladších, u středního věku správně odpovědělo 100 % a u nejstarších také 100 %.

Otázka 9 – přijetí zákona o registrovaném partnerství: správně vědělo 83,3 % mladých, mezi 21 a 40 lety bylo správných odpovědí 100 % a u nejstarších to bylo také 100 % dotázaných.

U 10 otázky zjišťuji posazení do časové osy a nejmladší respondenti odpovídali v 83,3 % správně. Ve středním věku to bylo 84,6 % správných odpovědí a nejstarší věděli ve 100 % správnou odpověď.

Co si myslí o homosexualitě nejmladší? Zde se ukazuje největší tolerantnost, 100 % respondentů ji označilo za variantu lidské sexuality. Mezi 25-40 lety je nejčastější

odpověď v 84,6 % varianta lidské sexuality. Bohužel zbytek ji označuje za úchylku či nemoc.

Lidem do 25 let věku by nevadilo být obsluhován homosexuálním prodávčem ve 100 % případů. Od 25 let do 40 let by to nevadilo už jen 84,6 %. Lidem ve věku nad 41 let by to nevadilo všem.

Jsou homosexuálové v běžném životě znevýhodňováni? Mezi mladými si 66,7 % procent myslí, že ne, ve věku od 25-40 let si to samé myslí 69,2 % a u nejstarších toto přesvědčení panuje u 50 %, ostatní neví.

Názor se nezměnil žádné věkové skupině po projednávání zákona o registrovaném partnerství.

Myslíte si, že souhlasí mladí s argumenty katolické církve proti registrovanému partnerství? V 16,7 % ano. Ovšem v 66,6 % ne a zbytek neví. Co střední proud od 25-40 let? S církví souhlasí 23,1 %, nesouhlasí 53,8 a zbytek neví. A co starší? 50 % nezná a zbytek nesouhlasí.

Poslední otázka se týkala akceptace vnějších projevů homosexuálních párů. U nejmladších to nevadilo nikomu, plných 100 % odpovědělo, že jim vnější projevy nevadí. Mezi 25-40 lety to vadilo 23,1 %, zbytku to nevadí. U nejstarších uvedlo 100 %, že jim vnější projevy nevadí.

5.5 Dílčí závěr

Je zajímavé, že muži znají ve svém okolí více homosexuálů než ženy. Tři ženy nevěděly, že není homosexuální chování na veřejnosti u nás zakázané, oproti tomu všichni muži odpověděli správně. Informovanost je zdá se na dobré úrovni. Z výzkumu vyplývá, že muži jsou na tom co se týče informovanosti lépe než ženy. Dovedli lépe zařadit na časovou osu a byli si jistější co do českého zákona. V přístupu k homosexualitě má jasno 100 % dotázaných mužů, což je překvapivá shoda, u žen je to méně, více z nich ji považuje za nemoc či úchylku. V toleranci specifického chování

páru na ulici již muži nejsou v plném počtu přesvědčeni o tom, že jim to nevadí, jsou na tom s ženami skoro stejně. Stále však drtivá většina dotázaných ukazuje, že jim chování stejnorodého páru nevadí. Ženy i muži mají podobný názor na to, zda-li jsou homosexuálové znevýhodňováni. Ve znalostech církevních postojů mají jasno obě dvě pohlaví stejně, jejich názor je dobře znám. Ne však už u otázky registrovaného partnerství. Ženy jsou v mnoha případech proti, ale ne tak jasně jako muži. Domnívám se, že to souvisí s rolí ženy/matky v přírodě, která v registrovaném partnerství vidí nemožnost reprodukce. Domníval jsem se, že zákon o registrovaném partnerství bude znamenat změnu v postoji alespoň pro někoho, ne však u mého vzorku, 100 % dotázaných uvádí, že se jejich postoj po projednání zákona nezměnil. Správný rok volila drtivá většina dotázaných.

Rozdíly mezi pohlavím jsou znatelné především u mužů, kteří vystupují tolerantněji.

Hraje vzdělanost vliv na informovanost? Překvapivě z výzkumu se zdá, že nikoliv. Vysokoškoláci jako jediní uvedli ve 20 %, že neví, kdy byl přijat zákon o registrovaném partnerství. A má vliv na přístup? Dá se předpokládat, že ano, vzhledem k tomu, že lidé s odborným vzděláním častěji uváděli, že je homosexualita úchylka.

Na odpovědích je patrná vyšší informovanost lidí ve starším věku. Naopak nejmladší jsou tolerantnější. Akceptace vnějších projevů je větší u nejmladší generace a lidem v pozdějším produktivním věku.

Výzkumný vzorek byl bohužel malý na velké zobecnění, i tak však zabralo vyhodnocení mnoho času. Otevřel se mi zde poměrně velký prostor pro případnou další výzkumnou práci. Mé hypotézy nebyly úplně potvrzeny, domnívám se, že by si Česká republika zasloužila větší výzkum na podobné téma, a tím by mohlo dojít k velkému překvapení uvnitř katolické církve i KDU-ČSL.

Závěr

Ve své diplomové práci jsem se pokusil rozšířit svoji bakalářskou práci o nové poznatky a přiblížit více do hloubky problematiku homosexuality.

Proces schvalování zákona o registrovaném partnerství v roce 2006 měnil situace ze dne na den a mediálně byl natolik výrazný, že splnil svůj účel – tedy dle mého názoru přiblížit homosexualitu většině. Na konci roku 2007 je však již nediskutovaným tématem, což je škoda.

Vzhledem k mým hypotézám jsem dospěl k závěru, že vztah společnosti k homosexuálům není tvořen na základě malého množství informací. Z mého dotazníku jasně vyplývá, že informace nejsou problém. Ba právě naopak, i z různých jiných dotazníků, průzkumů i reakcí vyplývá, že česká společnost je většinou prohomosexuální. To je v protikladu s mojí hypotézou. Buď je ČR málo religiózní, nebo zde není názor církve všeobecně přijímán. Na základě výsledků průzkumu si mohu dovolit tvrdit, že část obyvatel Prahy zná názor církvi, ale nesouhlasí s ním, tedy postoj církvi u výběrového vzorku není všeobecně přijímán.

V souladu s hypotézou se ukázalo, že diskuse nad zákonem o registrovaném partnerství skutečně pozitivně odstartovala bližší zájem o tuto problematiku, ale nepřispěla tak k větší akceptovatelnosti homosexuality ve společnosti. Ta byla již předtím v pozitivním postoji. Dovolím si tedy tvrdit, že neinformovanost mohla být příčinou mnoha spekulací a nepodložených představ, ale minimálně na vzorku obyvatel Prahy nezpůsobilo projednávání zákona větší změny v postojé orientaci.

Pevně věřím, že se mi podařilo dosáhnout mého cíle, tedy že tato práce bude přínosem pro potencionální výchovné poradce, kteří se dostanou do kontaktu s homosexuály.

Skutečnost, že se Česká republika připojila k zemím, jenž mají právní úpravu rozhodující o společném soužití osob homosexuálního zaměření, vítám. Argumenty některých našich poslanců především z KDÚ-ČSL považuji ve 21. století za směšné.

Málokdo si dovede představit, jak je psychicky náročné být v neustálém tlaku, který je proti Vaší sexuální orientaci. V případě Vaší heterosexuální orientace si představte, že názor společnosti je opačný než nyní, a že stát privileguje homosexuální zaměření, a že se společnost staví proti tomu, co cítíte. Opravdu si zkuste představit, že to, že Vás přitahují ženy, je menšinové (v případě Vaší heterosexualita) a zkuste se vcítit do tohoto pocitu. Vy osobně to také tak můžete cítit, neboť jste součástí společnosti. A pak buď potlačíte své pocity a budete se záměrně zajímat o osoby stejného pohlaví, nebo se smíříte se svou sexualitou a přiznáte si tu „špatnou“ heterosexuální orientaci a dále budete plánovat svůj život. Představa tohoto obráceného modelu zní absurdně, ale přesně tak to je v otázce homosexuality.

Odsuzovat homosexuální jedince kvůli jejich orientaci považují za nepoučené a nevhodné. Domnívám se, že tento názor může mít jen málo informovaný člověk, který se bojí neznáma a který si myslí, že ho homosexuální komunita v něčem omezuje. Druhou možností je pak věřící člověk, který převzal svůj systém hodnot od církve, či je tak přesvědčen ze svého chápání víry.

Resumé

Tématem práce je Společné soužití osob homosexuálního zaměření. Toto téma jsem si vybral na základě dlouhodobého zájmu o tuto problematiku a ve snaze psát na téma, které není příliš obvyklé.

Práce je rozdělena do čtyř hlavních kapitol, přičemž v první z nich popisují základní definice a zařazují homosexualitu do skupiny, ve které ji budu dále popisovat, ve druhé kapitole se zabývám teoriemi vzniku homosexuality a jejím vývojem, ve třetí je to pak popis historického vývoje s ohledem na církve až po současnost. Registrované partnerství je tématem mé čtvrté kapitoly.

Většina lidí se rodí s heterosexuální orientací. Kolem 5 % populace je však od narození předurčeno k preferenci osob stejného pohlaví. Nynější názor se přiklání k tomu, že se tak děje na základě genetické předurčenosti.

Vzhledem k obsáhlosti pojmu normalita je příliš jednoduché nazvat tento jev nenormálním. Vhodnější výraz je menšinový.

V období vývoje jedince dochází nejčastěji v pubertě k jevu zvaném coming out, kdy si každý mladý člověk uvědomí svojí sexuální orientaci, v užším slova smyslu se tímto termínem označuje uvědomění si orientace u homosexuálního jedince.

Od starověku byla vždy část populace homosexuální, přístup k ní se však lišil. Období starověkého Řecka znamenalo vstřícnost, s nástupem církve ve středověku bylo spojeno protihomosexuální myšlení. Obrat nastává na okamžik v renesanci, v novověkých dějinách až v Anglii. Většina církví do dnešní doby není ochotna (a ani dle filosofického výkladu pramenů není možná) akceptovat homosexuální svazky, natož pak přijímat do svých řad homosexuální jedince. Staví se i proti registrovanému partnerství.

Potřeba zákona, který by upravoval vztahy v páru osob stejného pohlaví vzniká s rozvojem moderního právního státu. Na světě existuje několik přístupů ke svazku

homosexuálů. Od trestu smrti (Írán) až po povolení adopce (Španělsko). Zásadním problémem při schvalování registrovaného partnerství bývá otázka adopce dětí. Obecně postoj a stav tohoto zákona vyjadřuje převažující náboženské cítění v dané zemi a míru společenské tolerance. Přitom neexistuje jen v rovině právní, ale je i vyjádřením společnosti k akceptaci minorit a míře tolerance.

Práce je vedena převážně teoreticky a poznatky v ní obsažené jsou získány z odborné literatury, časopisů a novin a především z internetových stran.

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Institut mezioborových studií Brno

Anotace

Práce obsahuje srovnání homosexuality s normalitou, základní definice souvisejících pojmů a různé přístupy k ní. Zmiňuje postoj církve, uvádí základní teorie o vzniku a systematicky popisuje vývoj u člověka. Sleduje zhruba historický vývoj a detailněji se zabývá zákonem o registrovaném partnerství. Popisuje postoj církve k otázce adopce dětí, kterou srovnává i mezinárodně. V průzkumu se zabývá názory dle vzdělání, věku a pohlaví.

Klíčová slova: Homosexualita, Coming out, Normalita, Sexuální orientace, Sexuální odchylky, Registrované partnerství, Sexuální preference, Sexuální experiment, Homoemotivita, Církev, Náboženská tolerance, Homofonie.

Annotation

The work contains compare between homoexuality and normality, basic definitions of incidental notions and different attitudes to it. It alludes to the position of the Church, it shows data about basic doctrines of homosexual beggining and shows systematically human development. It follows the historical development and it is engaged in law enactment in more datail. It also shows the attitude of the Church towards adoption and it`s international comparision.

Key words: Homosexuality, Coming out, Normality, Sexual orientation, Sexual anomaly, Registred fellowship, Sexual preference, Sexual experiment, Homoemotivity, Religious toleration, Homophobia.

Literatura

- 1) Národní zpráva o rodině, MPSV, Praha, 2004
- 2) Zákon o registrovaném partnerství , částka 38 Sbírky zákonů dne 3. 4. 2006 pod číslem 115 (a 116) a k. 31. 12. 2006
- 3) Aardweg, G., Terapie homosexuality, 2003, pro o. s. Exodus vydalo Hnutí pro život ČR
- 4) Augustýn, J. Sexualita v našem životě 1.vyd., Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995
- 5) Bochow, M.: Einstellungen und Werthaltungen zu homosexuellen Männern in Ost- und Westdeutschland. In: C. Lange (Hg.): AIDS - Eine Forschungsbilanz. Berlin 1993, 128s.
- 6) Brzek, A., Pondělíčková-Mašlová, J. Třetí pohlaví? 1.vyd, Praha, Scientia medica, 1992
- 7) Černoušek, M., Šílenství v zrcadle dějin, Grada, Praha 1994
- 8) Fifková, H., O sexu s Hankou, 1.vyd.Praha: Grada Publishing, 1998, 120s.
- 9) Herek, C.M.: Beyond »Homophobia«: A social psychological perspective on attitudes toward lesbians and gay men. Journal of Homosexuality, Special Issue: Homophobia: An Overview, 10 (1/2), 1-21, 1984
- 10) Hudson, W. W., Ricketts, W. A.: A strategy for the measurement of homophobia. Journal Of Homosexuality, 5, 1980, 354s.
- 11) Janošová, P., Homosexualita v názorech současné společnosti. 1. vyd., Praha: UK, Karolinum, 2000
- 12) Kirkpatrick, M., Smith, C., & Roy, R. 1981. *Lesbian mothers and their children: A comparative survey*. In American Journal of Orthopsychiatry, 51: 551s.
- 13) Klimeš, L., Slovník cizích slov, 6.vyd., Praha, SPN, 1998
- 14) Kolektiv autorů. Akademický slovník cizích slov, 1.vyd.Praha: Academia, 1998, 530s.
- 15) Komenda, A., Ke kořenům křesťanské homofobie. Iuridica, Univerzita Palackého Olomouc, 2000
- 16) Levitt, E. E., Klassen, A. D., Public Attitudes toward Homosexuality, Phord Publishing, New York, 1999
- 17) Matějček, Z., O rodině vlastní, nevlastní a náhradní. 1.vyd., Praha, Naše vojsko, 1992

- 18) Morus, R., L. Světové dějiny sexuality. 2. vyd. Praha: Portál, 1994
- 19) Patterson, Ch. J., 2000. „*Family Relationships of Lesbians and Gay Men*“ In Journal of Marriage and the Family 62, 260s.
- 20) Pondělíček, I., Každopádně sexualita. 1. vyd. Praha: Michal Zítko-Otakar II, Orbis, 2000
- 21) Procházka, I., Coming out, 1. vyd. Brno: STUD, 2002
- 22) Stacey, J., *(How) Does the Sexual Orientation of Parents Matter?*," April American Sociological Review (ASR), 2001
- 23) Smith, K. T.: Homophobia: A tentative personality profile. Psychological Reports, 29, 1971, 1094s.
- 24) Šípošová, M., Homofóbia a jej dopad na homosexuálnu menšinu, FiF UK, Bratislava 1997
- 25) Talandová, J., *Sociální postavení lesbických žen*. L- klub Lambda, 1997, Praha
- 26) Uzel, R., Mýty a pověry o sexu, 1.vyd.Praha: Práce, 1990, 160s.
- 27) Tůma. V., Problém homosexuality ve světě evangelia, 1.vyd.Středokluky: Zdeněk Susa, 1996, 37s.
- 28) Votruba, R., Můj život s Vladkem , Praha, SinCon, 2005
- 29) Weinberg, G., Society and the healthy homosexual, New York, 1972
- 30) Zvěřina, J., Lékařská sexuologie. 1.vyd.Praha: Nakladatelství odborné literatury HaH, 1992
- 31) Doležal, J.X., Lidský rozvoj po katolicku, Lidové noviny, 5.8.2003, str.3
- 32) Putna, M., Homosexualita v evropské kultuře syllabus předmětu na Filosofické fakultě UK; viz též revue Souvislosti 4/2003)
- 33) Procházka, I., Pohlaví, výchova a pravda (MF Dnes, příloha Kavárna, 30. 9. 2006)
- 34) Trapková,L., Chvála, V., Na pohlaví přeci jen záleží (MF Dnes, příloha Kavárna, 2. září 2006)
- 35) Vaculíková, V., Teoreticko právní aspekty zakotvení institutu soužití osob stejného pohlaví v právním řádu ČR. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni, Právnická fakulta, Katedra teorie práva, 2003
- 36) Jennifer Wainright & Charlotte Patterson. (2006). Delinquency, Victimization, and Substance Use Among Adolescents With Female Same-Sex Parents. Journal of Family Studies, číslo vydání: 20
- 37) www.004.cz

- 38) <http://comingout.stud.cz/co-nejintimnejsi/>
- 39) <http://comingout.stud.cz/co-nejintimnejsi/>
- 40) <http://comingout.stud.cz/co-zlocin/>
- 41) <http://comingout.stud.cz/co-prstynky/>
- 42) <http://comingout.stud.cz/co-budeskamaradit/>
- 43) http://comingout.stud.cz/co-krok_do_komunity/
- 44) <http://comingout.stud.cz/co-proczrovnaja/>
- 45) <http://comingout.stud.cz/co-cojeto/>
- 46) <http://dokumenty.bengales.cz/les-veda/homofobie>
- 47) <http://inakost.nazory.cz/Rakus.htm>
- 48) <http://partnerstvi.stud.cz/pvl/rauchfleisch.phtml>
- 49) http://psychology.ucdavis.edu/rainbow/html/facts_molestation.html University of California, Psychology Department: Facts About Homosexuality and Child Molestation
- 50) <http://web.volny.cz/clanek/~volny/IDC/46868/> ze dne 30.1.2006
- 51) www.apa.org/pi/lgbc/publications/justthefacts.html#2
- 52) www.apa.org/topics/sbehaviorsub1.html#goodparents American Psychological Association: Answers to Your Questions About Sexual Orientation and Homosexuality
- 53) www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2006-0018+0+DOC+XML+V0//CS
- 54) www.gay.cz
- 55) www.hiv/aids.cz
- 56) www.kluci.cz
- 57) www.lesba.cz
- 58) www.lirtaps.cz/konf_predn_trapkova.htm Ludmila Trapková, Vladislav Chvála: Rozdíly mezi mužskou a ženskou potencí a příznak v rodině.
- 59) www.narth.com/
- 60) www.partnerství.cz
- 61) <http://partnerstvi.stud.cz/rp-informace/rp-historie.phtml>
- 62) www.poradna.katolik.cz
- 63) www.praguepost.com/articles/2007/01/10/new-era-for-gay-rights-movement.php
- 64) www.reg.partnerstvi.cz

65) www.religioustolerance.org/hom_prof.htm

66) <http://res.claritatis.cz/?id=1926> Vatikán, Kongregace pro katolickou výchovu:
Instrukce o kněžství a homosexualitě (4.11.2005)

67) www.stud.cz/rp-2006/

68) www.stud.cz

69) www.vlada.cz